

Міністерство освіти і науки України

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

Навчально-науковий інститут соціальних і гуманітарних наук

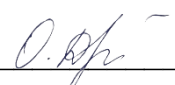
Кафедра історії та археології

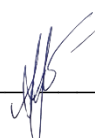
Чигвінцева Юлія Володимирівна

**ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-
КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСОБУ МОТИВАЦІЇ ДО
НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В 10 КЛАСІ**

**Кваліфікаційна робота
за спеціальністю 014 Середня освіта (Історія)**

Особистий підпис –

Науковий керівник – кандидат історичних наук, доцент
кафедри історії та археології
Ольга ДРОБИШЕВА

Завідувач кафедри – доктор історичних наук, професор
Олександр НАБОКА

Полтава – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ДЖЕРЕЛЬНА ТІП ТЕОРЕТИЧНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ	
1.1. Джерела та історіографія дослідження.....	11
1.2. Методологія та методи дослідження.....	15
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ	
ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ	
ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	
2.1 Поняття інформаційно-комунікаційних технологій та відеоматеріалів як засобів навчання.....	19
2.2 Психолого-педагогічні аспекти застосування новітніх технологій в освіті.....	22
2.3 Навчальні функції використання відеоматеріалів та інформаційно-комунікаційних технологій на уроках історії України в 10 класі.....	26
2.4 Переваги використання інформаційно-комунікаційних технологій та відеоматеріалів у викладанні історії.....	29
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ	
3.1 Застосування інформаційно-комунікаційних технологій при викладанні історії України в курсі 10 класу	33
3.2 Застосування інформаційно-комунікаційних технологій для викладання історії дистанційно.....	36
РОЗДІЛ 4. ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ	
4.1 Застосування хмарних технологій для модернізації процесу викладання історії в умовах дистанційного навчання	41
4.2 Приклад інтеграції відеоматеріалів в уроки історії України 10 класу.....	44

4.3. Моделювання уроку з історії України в 10 класі за допомогою ІКТ та відеоматеріалів	47
4.4. Створення інтерактивних завдань для уроків історії в 10 класі на основі відеоматеріалів	54
ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ	71

ВСТУП

Актуальність дослідження зумовлена тим, що застосування сучасних інформаційних технологій у навчанні - одна з найбільш важливих і стійких тенденцій розвитку світового освітнього процесу. В останні роки комп'ютерна техніка й інші засоби інформаційних технологій стали все частіше використовуватися у навчальному процесі, зокрема на уроках історії.

Навчання історії спрямоване на реалізацію загальної мети базової середньої освіти, яка полягає в розвитку та соціалізації особистостей учнів, формуванні їхньої національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення і поведінки, творчих здібностей, дослідницьких і життєзабезпечувальних навичок, здатності до саморозвитку й самонавчання в умовах глобальних змін і викликів.

Випускник закладу загальної середньої освіти – це патріот України, який знає її історію; носій української мови, культури, який поважає культуру інших народів, вільно спілкується державною мовою, володіє також рідною (у разі відмінності) й однією чи кількома іноземними мовами, має бажання і здатність до самоосвіти, виявляє активність і відповідальність у громадському й особистому житті, здатна/здатний до підприємливості й ініціативності, має уявлення про світобудову, бережно ставиться до природи, безпечно й доцільно використовує досягнення науки і техніки, дотримується здорового способу життя.

Процес консолідації української нації, що відбувається впродовж тривалої російсько-української війни й особливо після широкомасштабного російського військового вторгнення, яскраво підкреслює важливість шкільної історичної освіти.

Метою шкільної історичної освіти є: а) формування вільної особистості, яка визнає національні та загальнолюдські цінності й керується морально-етичними критеріями та почуттям громадянської відповідальності у своїй

поведінці; б) виховання засобами історії громадянської свідомості, зорієнтованої на патріотичне почуття приналежності до власної держави та до її спільних історичних, політичних і культурних цінностей, а також на демократичні пріоритети й злагоду в суспільстві; в) прищеплення толерантності й поваги до різних поглядів, релігій, звичаїв і культур, уміння знаходити порозуміння з іншими людьми задля досягнення суспільно значущих цілей.[13]

Ця мета має конкретизуватися в комплексі завдань, з яких пріоритетними є: поглиблення інтересу до історії як сфери знань і навчального предмета, розвиток мисленнєвих здібностей та умінь, необхідних для розуміння сучасних викликів; набуття системних знань про факти, події, явища, тенденції в Україні та світі з позицій: цінності життя людини, досвіду українського державотворення, утвердження єдності й соборності українського народу, значення європейських культурних і правових традицій для суспільних процесів в Україні, зміцнення національних інтересів і суверенітету, цілісності та непорушності кордонів української держави в контексті світового історичного процесу; розвиток історичного, критичного та творчого мислення, здатності розуміти загальний хід історичного процесу, проблеми, що стоять перед країною та світом; усвідомлення національного інтересу, необхідності захисту суверенітету, територіальної цілісності власної держави в умовах реальних військово-політичних, інформаційних та інших викликів; долучення до духовних і культурних надбань і цінностей, історико-культурних традицій українського й інших народів; сприяння формуванню політичної та правової культури, громадянської самосвідомості, пошани до державної символіки України в гармонійному поєднанні із національними та загальнолюдськими цінностями.[39]

Реалізація мети шкільної історичної освіти здійснюється через розвиток основних складових історичної свідомості: а) накопичення знань про основні події, явища та процеси, їхні давніші та сучасні інтерпретації; б)

оволодіння способами розумових дій, необхідних для розуміння минулого, осягнення сучасного і прогнозування майбутнього, в) усвідомлення демократичних цінностей та їх дотримання на практиці.

Обов'язкові результати шкільної історичної освіти передбачають, що учень: мислить історико-хронологічно, орієнтується в історичному часі, встановлює причиново-наслідкові зв'язки між подіями, явищами і процесами, діяльністю людей та її результатами в часі, виявляє зміни і тривалість у житті суспільства (хронологічна компетентність); мислить геопросторово, орієнтується в соціально-історичному просторі, виявляє взаємозалежність розвитку суспільства, господарства, культури і навколишнього природного середовища (просторова компетентність); мислить критично, працює з різними джерелами інформації та формулює історично обґрунтовані запитання (інформаційна компетентність); мислить системно, виявляє взаємозв'язок, взаємозалежність та взаємовплив історичних подій, явищ, процесів, постатей у контексті відповідних епох; розуміє множинність трактувань минулого і сучасного та зіставляє їхні інтерпретації (логічна компетентність); усвідомлює власну гідність, реалізує власні права і свободи, поважає права і гідність інших осіб, виявляє толерантність, протидіє проявам дискримінації (аксіологічна компетентність).[39]

Зміст історичного матеріалу базується на таких пріоритетах: науковість, національна спрямованість, хронологічна послідовність, логічність, людський вимір історії, постановка проблемних навчальних завдань, полікультурність; органічне й оптимальне дотримання пропорцій між суспільно-політичною, соціально-економічною, культурною та духовною складовими історичного процесу, загальнонаціональною історією, регіоналістикою й історичним краєзнавством; виокремлення історії повсякдення, мікроісторії та особливостей трансформації рівня життя населення відповідно до подій, що відбувалися в Україні та світі.

На сьогодні Україна проходить через найскладніші випробування в

історії своєї незалежності. Повномасштабна війна, розпочата Російською Федерацією 24 лютого 2022 року, спрямована насамперед на руйнування української державності та несе явні риси геноциду українського народу. Одна з частин цього геноциду - це спроби російського режиму знищити українців як політичну націю, зруйнувати не лише міста й села, але й знищити українську історичну пам'ять і національну свідомість. Готуючи цю жорстоку війну, кремлівський режим особливо акцентував увагу на фальсифікації історії та пропаганді «руського міра», намагаючись виховати у росіян імперську свідомість і шовіністичні настрої. Тому в умовах боротьби з антиукраїнською пропагандою особливу роль відіграє збереження та розвиток української історичної освіти, а також виховання патріотизму серед української молоді, розуміння загальнолюдських цінностей і неприязні до імперської та шовіністичної ідеології. Важливо, щоб українська історична освіта не «відповідала» ідеологічним атакам з боку кремлівського режиму, а, навпаки, продовжувала формувати в учнів українську історичну пам'ять, патріотизм та розуміння єдності України з Європою та демократичними цінностями.[39]

Все це не можливо без впровадження в навчальний процес інноваційних технологій бо сучасний етап розвитку світової цивілізації визначається як перехід від індустріального до інформаційного суспільства, появу якого пов'язують з інформаційною революцією та розвитком інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), які радикально змінюють суспільне життя. Якщо в попередній період ключовими елементами виробництва були земля, праця, капітал, то в інформаційному суспільстві в багатьох галузях виробництва головною складовою стає інформація.[15]

Перехід до інформаційного суспільства в Україні є об'єктивною необхідністю. У Національній доктрині розвитку освіти зазначено: «Пріоритетом розвитку освіти є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують подальше удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку

молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві». В ухваленому Верховною Радою України 9 січня 2007 року Законі «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні» однією з стратегічних цілей також визначено «забезпечення комп'ютерної та інформаційної грамотності населення, насамперед шляхом створення системи освіти, орієнтованої на використання новітніх ІКТ у формуванні всебічно розвиненої особистості». Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти наголошує на формуванні інформаційно-комунікаційної компетентності як здатності учня використовувати ІКТ та відповідні засоби для виконання особистісних і суспільно значущих завдань.[16]

Досвід країн, що впевнено застосовують інформаційно-комунікаційні технології, свідчить, що вивчення історії може допомогти розвитку умінь критично мислити, які необхідні для ефективного використання ІКТ. Спільними зусиллями історія і ІКТ здатні допомогти формуванню поінформованих громадян і критично мислячих читачів, які можуть перетворювати інформацію на знання. Роль Інтернету в цьому особливо значна, оскільки його використання дозволяє збільшити кількість джерел інформації і уникнути довіри тільки одному джерелу. Інтернет також сприяє тому, щоб учні опановували вміння зіставляти різні інтерпретації фактів, критично оцінювати їх і не перетворюватися на об'єкти маніпуляцій.

На території України розробка комп'ютерних технологій і засобів навчання розпочалася ще в 70-ті роки минулого століття, але й до сьогодні вони не досить ефективно застосовуються у навчальному процесі через недостатню увагу до питань методики комп'ютерного навчання.

Використання відеоматеріалів та інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) на уроках історії України є надзвичайно актуальним у контексті сучасної освіти. Існуючі реалії, зокрема, швидкий розвиток цифрових технологій та їх інтеграція в усі сфери життя, змінюють підходи до навчання. В умовах цифрової ери важливо переосмислити традиційні методи

викладання та адаптувати їх до нових вимог та можливостей. Зокрема, відеоматеріали та ІКТ можуть значно покращити процес навчання історії України, сприяючи більш глибокому і продуктивному засвоєнню матеріалу.[22]

Отже, використання відеоматеріалів та ІКТ на уроках історії України не лише відповідає вимогам сучасної освіти, але й значно підвищує якість навчання, стимулюючи інтерес до предмету, розвиваючи критичне мислення та сприяючи кращому засвоєнню матеріалу. Це дозволяє створити більш ефективне та мотивуюче навчальне середовище для учнів; завдання роботи полягають у всебічному аналізі сучасних методів навчання, включаючи відеоматеріали та ІКТ, для підвищення мотивації учнів до вивчення історії України. Завдяки комплексному підходу дослідження передбачає не тільки теоретичний аналіз, а й практичне впровадження цих технологій у навчальний процес.

Об’єкт дослідження – використання відеоматеріалів та інформаційно-комунікаційних технологій в системі шкільної освіти.

Предмет вивчення – використання відеоматеріалів та інформаційно-комунікаційних технологій як засобу мотивації до навчання на уроках історії України в 10 класі.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження та обґрунтування використання відеоматеріалів та інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) як ефективних засобів для підвищення мотивації учнів до навчання історії України в 10 класі. Робота спрямована на виявлення впливу інтеграції сучасних технологій на мотивацію учнів, розвиток їхньої пізнавальної активності та покращення засвоєння навчального матеріалу з історії України.

Відповідно до мети, були поставлені такі **завдання**:

- розглянути джерельну, історіографічну та теоретичну базу дослідження;
- проаналізувати теоретичні основи використання відеоматеріалів та інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі;

- дослідити особливості застосування інформаційно-комунікаційних технологій для викладання історії;
- запропонувати практичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій та відеоматеріалів на уроках історії України.

Практичне значення роботи полягає в тому, що її основні положення, фактичний матеріал та висновки можуть бути використані для практичної діяльності із впровадження відеоматеріалів та інформаційно-комунікаційних технологій як засобів для підвищення мотивації учнів до навчання історії України в 10 класі, а також для подальших теоретичних досліджень у цій сфері.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури. Загальний обсяг роботи становить 74 сторінки, з них 70 сторінок – основний текст. Список джерел і літератури складає 42 позиції.

РОЗДІЛ 1

ДЖЕРЕЛЬНА ТА ТЕОРЕТИЧНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Джерела та історіографія дослідження

Одним з головних пріоритетів України є прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство, в якому кожен міг би створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному і особистому розвитку та підвищуючи якість життя.[23] Перехід до інформаційно-комунікаційних технологій у суспільстві кардинально змінює положення освіти. Відповідно до «Основних засад розвитку інформаційного суспільства в Україні, затверджених Законом України від 9 січня 2007 року, № 537-в, однією з основних цілей є забезпечення комп'ютерної та інформаційної грамотності населення, насамперед шляхом створення системи освіти, орієнтованої на використання новітніх ІКТ у формуванні всебічно розвиненої особистості.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в навчанні історії України стало важливою темою для багатьох українських та міжнародних науковців і викладачів. Основними напрямками досліджень є: 1) Роль ІКТ у сучасній освіті; 2) Використання ІКТ на уроках історії; 3) Відеоматеріали як засіб навчання історії; 4) Мотивація учнів до навчання історії.

На думку більшості дослідників, основні педагогічні завдання використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчанні включають наступні аспекти:

1. Підвищення наочності навчального матеріалу - ІКТ дозволяють подати інформацію компактно та чітко, що значно полегшує її сприйняття учнями. Це забезпечує більш ефективне засвоєння матеріалу за допомогою різноманітних мультимедійних елементів: відео, графіки, анімації.

2. Розвиток творчого потенціалу учнів - завдяки використанню ІКТ розвиваються не лише когнітивні здібності учнів, а й їх творчий потенціал. Учні отримують можливість займатися дослідницькою діяльністю, активно взаємодіяти з матеріалом, працювати над творчими проектами, що сприяє розвитку їхніх навичок комунікації та експериментальної діяльності.

3. Інтенсифікація навчально-виховного процесу - використання ІКТ дозволяє прискорити навчальний процес, підвищити його ефективність і якість, що особливо важливо в умовах сучасної освіти, яка орієнтована на інтерактивність та динамізм.

4. Розширення змісту навчання - ІКТ дають змогу значно розширити та поглибити зміст матеріалу, дозволяючи охопити більш широкий спектр тем і дисциплін, а також засвоювати складні поняття та операції, які є важливими для розвитку знань і навичок учнів.

5. Реалізація соціального замовлення - з огляду на інформатизацію сучасного суспільства, використання ІКТ в освіті дозволяє забезпечити відповідність навчання сучасним вимогам і соціальним запитам, готуючи учнів до реалій цифрового суспільства.

Загалом, найбільший внесок у питання вивчення ІКТ в сучасній українській школі зробили як окремі вчені та методисти, так і національні ініціативи та програми, які спрямовані на модернізацію освіти. А, саме, науково-методичний центр ІКТ при Міністерстві освіти і науки України — цей центр проводить дослідження та надає методичні рекомендації для вчителів щодо використання ІКТ у навчальному процесі. Вони також організовують тренінги та семінари для педагогів; проєкт "Нова українська школа" — реформа, спрямована на оновлення освітнього процесу в Україні, передбачає активне впровадження ІКТ у шкільне навчання. Міністерство освіти і науки України активно працює над удосконаленням цих технологій для покращення якості навчання в державі.

Перші теоретичні розробки щодо використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі з'явилися на початку 2000-х років. Відзначено, що основними завданнями є покращення якості навчання через інтерактивність, візуалізацію матеріалу та доступ до новітніх цифрових ресурсів. Серед перших робіт, що висвітлюють використання технологій у викладанні історії, є праці В. О. Горбачова, О. В. Даниленка, які вказують на значення візуальних ресурсів (зокрема відео) у навчанні гуманітарних дисциплін.

За словами Яковлева А. І. інтеграція ІКТ у навчальний процес допомагає не лише підвищити ефективність і якість навчання і освіти в цілому, але й сприяє розвитку творчого потенціалу учнів, їхньої самостійності, активності та критичного мислення, вчить швидше адаптуватися до соціальних змін у суспільстві.[38, с. 32-37]

Аналіз публікацій стосовно використання інтерактивних технологій надає можливість зазначити, що цій проблемі присвячено значну кількість досліджень. Увагу вітчизняних дослідників привертають різні аспекти впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес. Наприклад, Олена Миколаївна Беняш – українська науковець, яка активно досліджує методику використання ІКТ в історії України. Вона підкреслює важливість цифрових технологій для розвитку критичного мислення у учнів та акцентує на використанні мультимедійних ресурсів, зокрема відеоматеріалів, у процесі навчання історії. Однією з основних тем її досліджень є взаємодія традиційних методів навчання з новітніми технологіями.[1]

Тетяна Олександрівна Соловйова – науковець, яка досліджує інтеграцію ІКТ в історичну освіту, зокрема для заохочення учнів до самостійного пізнання історичних подій. Вона активно пропагує використання електронних підручників, освітніх платформ і різноманітних онлайн-ресурсів для покращення взаємодії між учнями та вчителем.[31] Тетяна Олександрівна

Бондарчук — українська науковиця, викладачка та методистка, яка активно займається питаннями інтерактивного навчання, застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освіті, а також вдосконаленням педагогічних методик. Її роботи охоплюють різноманітні аспекти педагогічної діяльності, зокрема використання інтерактивних та інноваційних методів навчання для підвищення ефективності навчального процесу. Один з найбільш відомих її посібників "Інтерактивні методи навчання в освітньому процесі", в якому Тетяна Олександрівна розглядає інтерактивні методи навчання як ефективний засіб для розвитку критичного мислення, креативності та комунікаційних навичок учнів, акцентується увага на використанні сучасних ІКТ для вдосконалення навчального процесу.[2]

Робота О.В. Желіби надає важливі рекомендації для викладачів вищої школи щодо використання різноманітних форм уроків, інноваційних методів та інтерактивних технологій для підвищення ефективності навчального процесу з історії.[10, с.32]

З розвитком цифрових платформ та освітніх онлайн-ресурсів з'явилася нова хвиля досліджень, які розглядають використання таких платформ для навчання історії. В. П. Голубєва, Т. О. Бондарчук та С. П. Васильєва розглядали важливість інтеграції платформи для спільної роботи учнів, доступу до відео, документальних фільмів, онлайн-тестувань та інших інструментів для розвитку навичок самостійного навчання та мотивації.[4]

Ці науковці та викладачі зробили вагомий внесок у розвиток використання інформаційно-комунікаційних технологій в історичній освіті, розробляючи методики та рекомендації для підвищення мотивації учнів до вивчення історії України за допомогою новітніх цифрових технологій. Вони активно досліджують інтеграцію відеоматеріалів, електронних ресурсів та онлайн-інструментів у навчальний процес, що сприяє підвищенню інтересу учнів до предмету і розвитку їхніх пізнавальних компетентностей. Їх роботи є важливими для вчителів, методистів і науковців, які прагнуть підвищити якість

навчання, використовуючи новітні технології та інноваційні методи в освітньому процесі.

Провівши історіографічний аналіз можна зробити висновок про актуальність дослідження використання відеоматеріалів та ІКТ на уроках історії України. Незважаючи на наявність певних досягнень у цій галузі, існують також значні невирішені проблеми. Зокрема, Ірина Демехіна у своїй статті говорить, що деякі викладачі припускаються методичної помилки, коли повністю надають перевагу застосуванню мультимедійних технологій у навчальному процесі навчання. “Безумовно, студенти демонструють значну зацікавленість, але фактично, вони відчують тільки бажання спостерігати. Практично, чим більше розсіяна увага студентів, тим більше втручання викладача необхідно під час передачі інформації, і тим менше студенти сприймають мовний матеріал”.[8, с.125]

Також проблемою є: 1) Недостатня кількість емпіричних досліджень, присвячених саме використанню відеоматеріалів та ІКТ на уроках історії України. 2) Відсутність єдиної методики оцінки ефективності використання ІКТ у навчанні історії. 3) Необхідність розробки нових дидактичних матеріалів, адаптованих до використання ІКТ. 4) Потреба в підвищенні кваліфікації вчителів історії щодо використання сучасних технологій.

Тож, подальші дослідження повинні бути спрямовані на розробку ефективних моделей використання ІКТ та відеоматеріалів, які б сприяли підвищенню якості навчання історії та формуванню в учнів ключових компетентностей.

1.2 Методологія та методи дослідження

Для вивчення використання відеоматеріалів та інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) як засобів мотивації до навчання на уроках історії України в 10 класі важливо визначити методологічні основи та вибір методів дослідження, які дозволяють об'єктивно оцінити ефективність таких

технологій у навчальному процесі.

Методологія дослідження полягає в загальних підходах до вивчення теми, основних принципах, на яких базується вибір методів і інструментів дослідження. Основні методологічні підходи для цього дослідження включають[41]:

- Конструктивістський підхід: Цей підхід передбачає, що учні активно конструюють свої знання в процесі навчання, взаємодіючи з різними джерелами інформації, зокрема відеоматеріалами та ІКТ. Вчитель є фасилітатором, що створює умови для активного пізнання.[32, с. 328]
- Інтерактивний підхід: Використання інтерактивних методів навчання, таких як дискусії, групова робота, вирішення проблемних завдань, які можуть бути реалізовані через мультимедійні технології та відео. Цей підхід акцентує увагу на активній участі учнів у процесі навчання.[11, с. 23]
- Активне навчання: Важливим принципом є залучення учнів до активного процесу навчання за допомогою використання різноманітних методів і технологій, зокрема ІКТ, які дозволяють учням не лише сприймати інформацію, а й працювати з нею, аналізувати та інтегрувати знання.

У рамках цієї роботи для дослідження використання відеоматеріалів та ІКТ на уроках історії України в 10 класі застосовуються різні методи, що дозволяють комплексно вивчити проблему.

Теоретичні методи

- Аналіз наукових джерел та літератури: Здійснюється вивчення наукових праць, методичних посібників, педагогічних журналів і статей, що стосуються використання ІКТ і відеоматеріалів у навчанні історії. Це дозволяє з'ясувати, які підходи до використання технологій вже існують і які є актуальні в сучасному навчальному процесі.
- Аналіз програм та методичних матеріалів: Оцінка програм з історії України для 10 класу, а також методичних рекомендацій і стандартів щодо застосування ІКТ у навчальному процесі. Це дозволяє зрозуміти, як на рівні

навчальної програми можна інтегрувати технології.

Емпіричні методи

- **Спостереження за уроками:** Спостереження за уроками історії України, на яких застосовуються ІКТ та відеоматеріали, дозволяє оцінити, як саме використовуються ці технології на практиці. Спостереження також дає можливість оцінити рівень активності учнів, їхню залученість у процес навчання та ефективність навчальних стратегій.

- **Анкетування та опитування учнів і вчителів:** Анкетування учнів та вчителів дозволяє зібрати дані щодо ставлення до використання ІКТ та відеоматеріалів на уроках історії, а також виявити, які методи є найбільш ефективними з точки зору учасників навчального процесу.

- **Тестування знань учнів:** Проведення тестів до та після використання ІКТ та відеоматеріалів для визначення їх впливу на рівень знань учнів. Це дає змогу виявити, чи дійсно застосування цих технологій покращує засвоєння матеріалу і розвиток критичного мислення.

Кількісні та якісні методи аналізу

- **Статистичний аналіз:** Аналіз результатів тестів і опитувань за допомогою статистичних методів (наприклад, обчислення середніх значень, порівняння результатів до та після впровадження технологій) для визначення зміни рівня знань та мотивації учнів.

- **Контент-аналіз:** Аналіз використаних відеоматеріалів та ІКТ для оцінки їхнього змісту, відповідності навчальним цілям та темам уроків, а також визначення, які матеріали виявилися найбільш ефективними для учнів.

- **Якісний аналіз:** Вивчення вражень учнів і вчителів після уроків, де використовувалися ІКТ та відеоматеріали, для оцінки впливу таких технологій на зацікавленість, активність та ефективність навчання.[39]

Етапи дослідження

1. **Підготовчий етап:** Збір теоретичних матеріалів, вивчення програм та методичних рекомендацій, підготовка анкети для опитування учнів і

вчителів.

2. Емпіричний етап: Спостереження за уроками, проведення тестувань та опитувань, аналіз відеоматеріалів та ІКТ, їх застосування на уроках.

3. Аналіз даних: Обробка результатів анкетування та тестувань, порівняння до та після використання ІКТ та відеоматеріалів, аналіз ефективності цих технологій.

4. Звітний етап: Формулювання висновків та рекомендацій щодо використання відеоматеріалів та ІКТ на уроках історії України, на основі отриманих результатів.[17]

Методологія та методи дослідження, що використовуються в цій роботі, спрямовані на комплексне вивчення ефективності застосування відеоматеріалів та ІКТ на уроках історії України. За допомогою теоретичних і емпіричних методів можна оцінити, як ці технології впливають на мотивацію, активність учнів та ефективність навчання. Результати цього дослідження дозволять дати обґрунтовані рекомендації щодо подальшого використання новітніх технологій у навчальному процесі.

РОЗДІЛ 2

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

2.1 Поняття інформаційно-комунікаційних технологій та відеоматеріалів як засобів навчання

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) — це сукупність технологій, що забезпечують створення, обробку, зберігання, передачу та використання інформації з допомогою сучасних комп'ютерних систем, програмного забезпечення, мереж та інших електронних засобів. ІКТ об'єднують інформаційні та комунікаційні технології, що забезпечують обмін даними, інформацією і знаннями між користувачами через різноманітні пристрої та мережі.[25, с. 7], [1],[38], [2, с. 10]

Основні компоненти ІКТ:

1. Обчислювальні технології — комп'ютери, сервери, персональні пристрої (ноутбуки, планшети, смартфони), а також програмне забезпечення для обробки та зберігання даних.
2. Телекомунікації — мережі зв'язку, Інтернет, мобільні мережі, що забезпечують передачу даних.
3. Програмне забезпечення — програми, операційні системи, додатки для створення та обробки текстів, таблиць, графіки, відео та іншого контенту.
4. Інформаційні ресурси — база даних, веб-ресурси, електронні бібліотеки та платформи, що дозволяють отримувати доступ до різноманітної інформації.
5. Цифрові засоби — інтерактивні дошки, мультимедійні проектори, відеокамери та інші пристрої, які підтримують процес навчання, комунікацію та обмін інформацією.

Основні функції ІКТ:

1. Зберігання та обробка інформації — за допомогою комп'ютерних систем і програмного забезпечення можна зберігати, редагувати, сортувати та шукати необхідну інформацію.
2. Передача інформації — мережі зв'язку дозволяють передавати дані через Інтернет, електронну пошту, месенджери та інші платформи.
3. Мультимедійне представлення — можливість об'єднувати текстову, графічну, аудіо- та відеоінформацію для більш ефективного і наочного представлення матеріалу.
4. Інтерактивність — ІКТ дозволяють створювати інтерактивні платформи для навчання, які заохочують активну участь учнів через використання тестів, вікторин, симуляцій та ігор.

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) та відеоматеріали є важливими інструментами в сучасному навчальному процесі, зокрема в історичній освіті. Вони допомагають зробити навчання більш ефективним, доступним і цікавим для учнів, стимулюють їхній інтерес до вивчення історії та забезпечують інноваційний підхід до передачі знань.

ІКТ у навчанні включають використання різноманітних технологій, які сприяють створенню, зберігання, обробці та передачі інформації. Вони охоплюють комп'ютерні системи, програмне забезпечення, мережі, цифрові ресурси та інші технічні засоби, що дозволяють інтегрувати різні форми навчання і організувати взаємодію між учнями та вчителями.

- Комп'ютери та мобільні пристрої: Використання комп'ютерів, ноутбуків, планшетів та смартфонів для доступу до навчальних матеріалів, виконання завдань та проведення тестів.
- Інтернет і онлайн-платформи: Веб-ресурси, електронні бібліотеки, освітні портали та платформи для дистанційного навчання дають можливість учням отримувати доступ до додаткових навчальних матеріалів та взаємодіяти з іншими учнями та викладачами.

- Програмне забезпечення та додатки: Використання спеціалізованих програм для створення презентацій, графіків, анімацій, а також програм для моделювання та вивчення історичних процесів.
- Віртуальні середовища та симуляції: ІКТ дають можливість створювати віртуальні навчальні середовища, де учні можуть взаємодіяти з історичними моделями, реконструкціями та іншими цифровими ресурсами, що сприяє глибшому засвоєнню матеріалу.

Перевагами ІКТ в навчанні є залучення учнів до активного навчання через інтерактивність, швидка перевірка знань і результатів навчання; індивідуалізація навчального процесу; підвищення доступності та мобільності навчальних матеріалів. Також перевагою інтерактивних технологій є те, що вони компенсують прогалини в комунікативних знаннях і уміннях (гри і тренінги будуються на комунікативному матеріалі, припускають обмін досвідом), тому таке навчання затребується практиками як ніколи раніше.[2, с.35]

Відеоматеріали є важливим компонентом мультимедійного навчання. “Уперше термін "мультимедіа" з'явився в 1965 році й активно використовувався аж до кінця сімдесятих років для опису екстравагантних, для того часу, театралізованих шоу, які використовували різні види і форми подачі інформації: слайди, кіно, відео-, аудіо-фрагменти, світлові ефекти і живу музику. Наприкінці 70-х і початку 80-х років XX століття під мультимедіа почали розуміти подачу статичних або динамічних зображень з декількох проекторів, які супроводжувалися звуком або живою музикою. Таким чином, мультимедіа впливали відразу на кілька людських органів сприйняття і подавали інформацію в різних формах: візуальній та аудіальній, що створювало більш глибокий емоційний вплив.”[27, с.5]

Відеоматеріали включають мультимедіа-презентацію, слайд-шоу, електронний журнал, віртуальний тур; мультимедіа-видання, flash-, shockwave- ігри (навчальні ігри), мультимедіа-тренажери, навчальні

мультимедіа-системи, лінгвістичні мультимедіа-системи, мультимедійні Internet-ресурси, фільми, документальні стрічки, відеоуроки, анімації, презентації та інші відео-ресурси, які використовуються для навчання та ілюстрації теоретичних знань на уроках. Документальні фільми та відеорепортажі (дають можливість учням побачити історичні події у їхньому контексті, що сприяє кращому розумінню, запам'ятовуванню та вивченню фактичного матеріалу); анімації та реконструкції історичних подій (відео-анімації або комп'ютерні реконструкції допомагають зобразити історичні події та явища, що часто неможливо зробити в реальному житті); інструкційні відео (відеоуроки, де вчителі або автори курсу пояснюють ключові аспекти історії, демонструючи це через графічні матеріали, схеми, карти тощо); освітні відео та онлайн-курси (відеоматеріали з онлайн-курсів та освітніх платформ пропонують високоякісні ресурси для самостійного навчання учнів).

ІКТ стали важливим елементом сучасної освіти та потужним засобами навчання, сприяючи створенню більш ефективного, доступного та інтерактивного навчального середовища. Які забезпечують доступ до новітніх технологій і методів, що дозволяють створювати різноманітні форми взаємодії з матеріалом, учням краще зрозуміти історію України. Вони допомагають урізноманітнити навчальний процес, активізувати учнівську діяльність і сприяти глибшому засвоєнню матеріалу. Використання цих технологій сприяє розвитку важливих навичок, таких як критичне мислення, творчість та комунікація, що є основою сучасної освіти. Вони змінюють традиційні підходи до навчання, забезпечуючи учням можливість самостійно здобувати знання, обмінюватися інформацією та активно взаємодіяти з навчальним матеріалом.[20, с.121]

2.2 Психолого-педагогічні аспекти застосування новітніх технологій в освіті

Застосування новітніх технологій в освіті має великий вплив на процес

навчання та виховання учнів. Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), мультимедійних засобів та інших інноваційних технологій у класі сприяє зміні традиційних підходів до навчання, зокрема в контексті психології та педагогіки. Ці зміни пов'язані з мотивацією учнів, розвитком когнітивних навичок, покращенням взаємодії між учасниками навчального процесу та індивідуалізацією підходу до кожного учня.

Один з важливих психолого-педагогічних аспектів застосування новітніх технологій — це підвищення мотивації учнів.

Мотивація (з лат. *movere*) — спонукання до дії; динамічний процес фізіологічного та психологічного плану, що керує поведінкою людини, який визначає її організованість, активність і стійкість; здатність людини діяльно задовольняти свої потреби.[42] Мотивація є не лише важливим інструментом у навчанні, але й основою для розвитку у учнів позитивних особистісних якостей, здатності до самовдосконалення та прагнення до високих результатів у навчанні.[18]

Мотивація має значний вплив на процес запам'ятовування та засвоєння матеріалу, оскільки вона активує увагу, зосередженість, емоційний інтерес і бажання учня досягти конкретної мети. Основні засоби активізації та розвитку мислення у процесі навчання включають різноманітні методи та підходи, які сприяють активній діяльності учнів, стимулюють їхню пізнавальну активність і сприяють розвитку когнітивних здібностей, а саме, когнітивних навичок учнів, таких як критичне, логічне, аналітичне, креативне та стратегічне мислення, а також підтримують високий рівень мотивації до навчання.

Таким чином, мотивація не лише сприяє активному навчанню, але й значно полегшує процес запам'ятовування та засвоєння нової інформації. Вона робить навчання більш ефективним і довготривалим.[26]

Новітні технології забезпечують доступ до великих обсягів інформації, дозволяють створювати інтерактивне середовище, що є більш привабливим для учнів у порівнянні з традиційними методами навчання.

- Залучення емоційної складової: інтерактивні відео, анімації, віртуальні тури, ігрові елементи створюють емоційну привабливість до навчання, що мотивує учнів активно взаємодіяти з матеріалом.

- Індивідуалізація навчання: новітні технології дозволяють створювати персоналізовані навчальні траєкторії, враховуючи інтереси та рівень підготовки кожного учня, що підвищує їх зацікавленість у процесі навчання.

- Ігрові технології: використання елементів гейміфікації допомагає учням досягати цілей через змагання, досягнення і винагороди, що значно збільшує мотивацію до навчання.

Також новітні технології сприяють розвитку когнітивних функцій учнів, таких як пам'ять, увага, логічне мислення, креативність та здатність до самостійного навчання. ІКТ дають можливість створювати контекст, який стимулює учнів до активного мислення.

- Активізація пізнавальної діяльності: інтерактивні завдання, відеоматеріали, симуляції, онлайн-тести і програмні засоби дають можливість учням досліджувати матеріал у глибшому і більш різноманітному контексті, що сприяє розвитку аналітичного і критичного мислення.

- Покращення уваги та концентрації: використання мультимедійних засобів, що поєднують текст, звук та зображення, дозволяє фокусувати увагу учнів на важливих аспектах теми, що підвищує ефективність сприйняття і запам'ятовування.

- Розвиток творчих здібностей: завдяки новітнім технологіям учні можуть створювати мультимедійні презентації, графічні моделі, відео або навіть анімації, що розвиває їхні творчі здібності та здатність до самовираження.

Застосування новітніх технологій дозволяє створити умови для індивідуалізації навчання, що є важливим для кожного учня, оскільки кожен має свої особливості сприйняття і навчання.[8, с.13]

- Адаптивні системи навчання: сучасні технології дозволяють створювати адаптивні системи, які підлаштовуються під рівень знань і можливості учня, що дозволяє зменшити стрес і страх перед навчанням.

- Дистанційне навчання: це дає учням можливість навчатися в зручний для них час і темпі, що особливо важливо для учнів з особливими потребами або тих, хто має труднощі в традиційному класному навчанні.

- Використання мультимедійних інструментів для пояснення складних тем: відео, анімації та інші мультимедійні засоби можуть допомогти учням краще зрозуміти складні або абстрактні теми, такі як історичні процеси, економічні моделі або наукові теорії.

Інтерактивні технології сприяють розвитку соціальних і комунікативних навичок учнів, оскільки вони можуть взаємодіяти з однокласниками, вчителями і навіть учасниками з інших навчальних закладів через різноманітні платформи.

- Онлайн-співпраця: за допомогою технологій учні можуть працювати над проектами в групах, обмінюватися ідеями та вирішувати завдання разом, що сприяє розвитку навичок командної роботи і комунікації.

- Обговорення через форуми, чати, відеоконференції: ці інструменти дозволяють учням обговорювати матеріали, ставити питання та отримувати відповіді як у реальному часі, так і асинхронно, що забезпечує їх активну участь у навчальному процесі.

Використання новітніх технологій сприяє зменшенню стресу і напруги у учнів, оскільки технологічні інструменти дозволяють зробити навчання більш гнучким і адаптованим до потреб учнів.

- Зниження бар'єрів у спілкуванні: інтерактивні платформи дозволяють учням спілкуватися без тиску класного середовища, що допомагає тим, хто відчуває труднощі у вербальному вираженні своїх думок.

- Забезпечення доступу до індивідуальних навчальних матеріалів: учні можуть самостійно працювати з матеріалами в зручний для себе час, що

дозволяє знизити психологічне навантаження і створює комфортну атмосферу для навчання.[8, С. 94-96]

Застосування новітніх технологій у навчальному процесі є важливим психолого-педагогічним фактором, який змінює підхід до навчання. Технології сприяють підвищенню мотивації, розвитку когнітивних та комунікативних навичок, а також забезпечують індивідуалізований підхід до кожного учня. Вони допомагають створити умови для ефективного і комфортного навчання, знижуючи рівень стресу і підвищуючи емоційне благополуччя учнів.

2.3 Навчальні функції використання відеоматеріалів та інформаційно-комунікаційних технологій на уроках історії України в 10 класі

Використання відеоматеріалів та інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в навчанні історії України в 10 класі має значний вплив на підвищення ефективності навчального процесу. Це дозволяє створювати умови для глибшого та інтерактивного засвоєння історичних фактів, розвитку критичного мислення учнів та формування в них комплексних компетенцій, необхідних для розуміння і аналізу історичних подій.[27]

Відеоматеріали та ІКТ сприяють кращій наочності навчального процесу, що є важливим для засвоєння історичних фактів та концепцій. Вони дозволяють учням візуалізувати події та процеси, які важко сприймати через лише текстову інформацію.

- Візуалізація історичних подій: Використання документальних відео, фільмів, анімацій дозволяє учням побачити події з історії України в їхньому реальному контексті, що значно покращує розуміння та запам'ятовування матеріалу.

- Інтерактивні карти: За допомогою ІКТ можна інтегрувати інтерактивні карти, які допомагають учням вивчати зміни територіальних кордонів, аналізувати військові кампанії, соціально-економічні процеси та інші

аспекти історії.

ІКТ та відеоматеріали активізують пізнавальну діяльність учнів, сприяючи розвитку критичного мислення. Завдяки мультимедійним інструментам учні мають змогу не лише сприймати готову інформацію, але й активно працювати з нею, що підвищує їх аналітичні здібності.

- **Аналіз історичних подій:** Відеоматеріали можуть бути використані для обговорення історичних подій з різних точок зору, що дає учням можливість формувати власні думки та оцінки.
- **Дискусії та дебати:** Після перегляду відео з історичних подій або процесів можна організувати обговорення, що дозволяє учням не лише формулювати свої судження, але й обґрунтовувати їх на основі матеріалів, представлених через ІКТ.

Інтерактивні елементи, які включають ІКТ (відео, анімації, онлайн-курси, інтерактивні вправи), активізують процес навчання, роблять його більш захоплюючим та персоналізованим.

- **Ігрові елементи та гейміфікація:** Використання навчальних ігор, тестів, симуляцій на основі відео-матеріалів дає змогу учням краще засвоїти матеріал через активну участь. Наприклад, симуляція історичних процесів або подій дає учням змогу зануритися в історичну ситуацію і приймати рішення, що наближає їх до реальних умов.
- **Інтерактивні завдання:** Завдання з використанням відео або інтернет-ресурсів можуть бути побудовані таким чином, щоб учні активно взаємодіяли з інформацією, аналізуючи та оцінюючи її в контексті навчальної теми.

Інформаційно-комунікаційні технології, зокрема відеоматеріали, створюють більш динамічне та привабливе навчальне середовище, що є важливим фактором для підтримки інтересу учнів до вивчення історії України.

- **Візуальне та емоційне залучення:** Відео та мультимедійні матеріали здатні емоційно залучити учнів до вивчення історичних подій, через

використання музики, фільмів або документальних програм, що дає глибший зв'язок з темою.

- Мотивація до самостійного навчання: Завдяки доступу до відео та інших ІКТ-ресурсів учні можуть самостійно вивчати додатковий матеріал, що дозволяє їм не лише глибше пізнати предмет, але й формувати навички самостійної роботи.

ІКТ дозволяють вчителю використовувати різноманітні інструменти для індивідуалізації навчання, що дає змогу підлаштовувати уроки під потреби та можливості кожного учня.

- Персоналізація навчальних траєкторій: ІКТ дозволяють створювати персоналізовані програми для учнів з різним рівнем підготовки. Наприклад, за допомогою відеоуроків можна закріпити матеріал, який потребує додаткових пояснень, або надати учням доступ до додаткових відеоресурсів для поглибленого вивчення.

- Дистанційне навчання та онлайн-ресурси: ІКТ дозволяють організовувати навчальний процес так, щоб учні могли самостійно та у зручний для них час переглядати матеріали, виконувати завдання та проходити тести, що дозволяє враховувати індивідуальні потреби.[37]

Однією з важливих функцій ІКТ є розвиток інформаційної грамотності учнів, що є необхідним у сучасному світі. Відеоматеріали та інші технології сприяють формуванню навичок роботи з інформацією, пошуку та її аналізу.

- Навчання пошуку та оцінці інформації: Учні навчаються працювати з інформаційними джерелами, аналізувати відео, перевіряти факти та критично оцінювати матеріали.

- Робота з цифровими ресурсами: ІКТ дають можливість працювати з електронними бібліотеками, архівами, відео- та аудіоматеріалами, що розвиває навички ефективного використання цифрових ресурсів для навчання.

Використання відеоматеріалів та ІКТ на уроках історії України в 10 класі сприяє розвитку багатьох навчальних функцій. Вони забезпечують наочність,

активізують пізнавальну діяльність, підвищують мотивацію та інтерес учнів до предмета, а також сприяють розвитку критичного мислення та інформаційної грамотності. Завдяки використанню сучасних технологій вчителі можуть створювати інтерактивне і персоналізоване навчальне середовище, яке відповідає потребам кожного учня.

2.4 Переваги використання інформаційно-комунікаційних технологій та відеоматеріалів у викладанні історії

Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та відеоматеріалів на уроках історії України має низку суттєвих переваг, що сприяють підвищенню ефективності навчального процесу та залученню учнів до активної пізнавальної діяльності. Застосування новітніх технологій дозволяє зробити навчання більш доступним, цікавим та інтерактивним, що є важливим для підвищення якості освіти та формування в учнів критичного мислення.

Однією з основних переваг використання ІКТ та відеоматеріалів є підвищення наочності навчального процесу. Історія, як наука, часто вимагає абстрактного мислення та розуміння складних процесів і явищ, що важко сприймаються лише через текст.

- Відеоматеріали дозволяють учням побачити історичні події в реальному контексті, що значно спрощує розуміння та запам'ятовування.
- Інтерактивні карти, графіки, анімації та відео дозволяють демонструвати зміни в історичних подіях, етапи розвитку суспільства, зміни кордонів і територій, що робить вивчення історії більш доступним і захоплюючим.[35]

ІКТ та відеоматеріали сприяють розвитку активної пізнавальної діяльності учнів, допомагають утримати їхню увагу та стимулюють інтерес до предмета.

- Інтерактивні завдання, відеоуроки та симуляції дають можливість учням безпосередньо взаємодіяти з матеріалом, задавати питання, робити висновки, таким чином, активізуючи їхню діяльність.

- Мультимедійні ресурси дозволяють вчителю розширити спектр методів навчання, наприклад, за допомогою відео- і аудіозаписів, симуляцій історичних процесів, що дає учням можливість працювати з матеріалом в різних формах, покращуючи мотивацію до навчання.

ІКТ дозволяють враховувати індивідуальні потреби та рівень підготовки кожного учня, що забезпечує можливість індивідуалізованого підходу до навчання.

- Самостійне навчання: Учні можуть самостійно переглядати відео, виконувати завдання, проходити тести в зручний для них час, що дозволяє кожному учневі працювати в своєму темпі.

- Персоналізовані програми: ІКТ дозволяють створювати персоналізовані плани навчання, які враховують рівень підготовки учня та надають можливість доповнювати матеріал згідно з його потребами.

ІКТ та відеоматеріали значно покращують мотивацію учнів до навчання, роблячи процес вивчення історії більш цікавим і захоплюючим.

- Емоційний вплив відео: Відеоматеріали, зокрема документальні фільми, історичні реконструкції та інші мультимедійні ресурси, дозволяють учням емоційно зануритися в вивчення історії, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

- Інтерактивність: За допомогою технологій можна створювати інтерактивні вправи, які мотивують учнів до активної участі в уроці, забезпечуючи зворотній зв'язок та постійну взаємодію з матеріалом.

Використання ІКТ та відеоматеріалів допомагає учням формувати критичне мислення та навички аналізу, що є важливими вивченням історії як науки.

- Аналіз різних джерел інформації: ІКТ дозволяють учням працювати з різними типами інформаційних джерел (візуальними, текстовими, аудіо) та оцінювати їх на достовірність, що формує навички критичного підходу до матеріалу.

- Дискусії та обговорення: Після перегляду відео або роботи з іншим мультимедійним контентом можна організовувати обговорення, де учні аналізують події з різних точок зору, що сприяє розвитку їх аналітичних здібностей.

Інтернет і цифрові технології відкривають безмежні можливості для отримання інформації, зокрема, для вивчення історії.

- Онлайн-ресурси та електронні бібліотеки: Використання ІКТ дозволяє учням доступ до безлічі навчальних матеріалів, статей, документів, архівів, що допомагає їм краще розуміти контекст вивчених історичних подій.

- Доступність матеріалів для всіх учнів: ІКТ дозволяють організовувати онлайн-курси, відеоуроки та інші ресурси, які можна використовувати як для класного, так і для дистанційного навчання.

Завдяки використанню ІКТ навчання стає більш гнучким та адаптованим до потреб учнів.

- Дистанційне навчання: ІКТ забезпечують можливість для учнів вивчати історію в дистанційному форматі, що є особливо важливим для учнів, які з різних причин не можуть бути присутніми на уроці.

- Гнучкість у виборі матеріалів: Вчителі мають можливість вибирати найбільш відповідні матеріали для кожної теми, включаючи відео, інфографіку, презентації, що дає можливість адаптувати урок до конкретної аудиторії.

Використання ІКТ та відеоматеріалів у викладанні історії України в 10 класі має суттєві переваги, серед яких: покращення наочності та доступності матеріалу, активізація пізнавальної діяльності учнів, індивідуалізація навчального процесу, підвищення мотивації до навчання, розвиток критичного мислення та забезпечення доступу до великих обсягів інформації. Це сприяє

більш ефективному засвоєнню матеріалу, покращує інтерес учнів до вивчення історії та забезпечує можливості для гнучкого і адаптивного навчання.

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ

3.1 Застосування інформаційно-комунікаційних технологій при викладанні історії України в курсі 10 класу

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) відіграють важливу роль при викладанні історії України в 10 класі. Використання цих технологій дозволяє зробити навчання більш ефективним, інтерактивним і цікавим для учнів, а також дає можливість значно підвищити рівень мотивації до навчання та розвитку критичного мислення.[10]

ІКТ дають можливість використовувати інтерактивні методи навчання, що дозволяє учням активно взаємодіяти з навчальним матеріалом. Це може включати:

- **Інтерактивні презентації:** Використання мультимедійних засобів, таких як PowerPoint, Prezi чи інші програми для створення динамічних і наочних уроків. У таких презентаціях можуть бути включені відео, аудіо та анімації, що дозволяють учням глибше зрозуміти історичні процеси та події.
- **Онлайн-курси і платформи:** Веб-сайти та платформи (наприклад, Google Classroom, Moodle) надають можливість для розміщення навчальних матеріалів, завдань і тестів. Вони можуть бути використані як для класної, так і для дистанційної роботи.
- **Інтерактивні карти та хронології:** Використання онлайн-карт та хронологічних таблиць дає змогу учням досліджувати просторово-часові аспекти історичних подій. Наприклад, за допомогою інструментів як Google Earth або онлайн-карти можна відслідковувати зміни територій, події та битви.[2]

Відеоматеріали є одним із найефективніших способів демонстрації історичних подій, особливо для учнів, які краще сприймають інформацію через візуальні засоби. Вони можуть включати:

- Документальні фільми: Перегляд документальних фільмів, які висвітлюють важливі історичні події та особистості, дозволяє учням побачити на екрані реконструкції важливих моментів історії України.
- Історичні реконструкції та мультимедійні проекти: Використання анімаційних відео та реконструкцій історичних подій дозволяє візуалізувати абстрактні концепти та події. Наприклад, відтворення битви під Берестечком або подій Хмельниччини за допомогою анімацій або 3D-моделей.
- Відеоуроки та лекції: Використання навчальних відео або записаних лекцій дозволяє учням вивчати матеріал в будь-який зручний час і більш глибоко зануритися в теми уроків.

ІКТ дозволяють організувати онлайн-дискусії та форуми, де учні можуть обговорювати історичні події, аналізувати різні точки зору, що розвиває їх критичне мислення.[2, с. 82-88] Це дозволяє:

- Дискусії на основі історичних джерел: За допомогою Інтернет-платформ учні можуть працювати з різними історичними джерелами (текстами, документами, фотографіями) і обговорювати їх значення у контексті конкретних подій.
- Форуми та чати: Використання онлайн-платформ для обговорень, де учні можуть ставити питання, ділитися своїми думками та ідеями, а також отримувати зворотний зв'язок від вчителя.

Завдяки ІКТ учителі можуть застосовувати індивідуальний підхід до кожного учня, що дозволяє врахувати різні рівні знань і навичок. [37, с.65-67] Наприклад:

- Індивідуальні завдання: Завдяки можливості створювати електронні тести, вікторини або презентації для кожного учня можна враховувати індивідуальні потреби й інтереси учнів. Наприклад, на основі того,

який аспект історії України учень бажає вивчити глибше, можна запропонувати йому відповідні додаткові матеріали.

- Гнучке управління навчальним процесом: Вчитель може пропонувати різні варіанти завдань: для одного учня — текстові, для іншого — відео- або мультимедійні. Це дозволяє учням працювати за інтересами і підходити до матеріалу з різних кутів зору.

ІКТ забезпечують ефективне проведення тестувань і оцінювання рівня знань учнів.[2, с. 92-97], [37, с. 76-81]

- Тести і контрольні роботи онлайн: За допомогою спеціальних онлайн-платформ вчителі можуть створювати тести з різними типами питань (множинний вибір, відповідність, заповнення пропусків тощо), що дозволяє швидко оцінити рівень засвоєння матеріалу.

- Автоматичне оцінювання: Платформи автоматично оцінюють відповіді учнів, що дозволяє заощадити час на перевірку робіт і надавати учням миттєвий зворотний зв'язок.

ІКТ дають можливість проводити уроки історії України в дистанційному форматі, що особливо актуально в умовах обмеженого фізичного контакту чи при необхідності навчання на відстані. [21, с. 58-65], [2, с. 111-117], [37, с. 92-96]. Застосування таких інструментів як Zoom, Google Meet, Microsoft Teams дозволяє:

- Онлайн-уроки: Учитель може проводити повноцінні уроки в онлайн-форматі, використовуючи відео, презентації, чати для обговорень, що дозволяє забезпечити взаємодію з учнями навіть за умов дистанційного навчання.

- Доступ до навчальних матеріалів: Всі необхідні матеріали (тексти, презентації, відео) можна надавати учням через електронні платформи або хмарні сервіси, що забезпечує доступ до матеріалів у будь-який час.

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у викладанні історії України в 10 класі є потужним інструментом для створення інтерактивного, динамічного та ефективного навчального процесу. Відеоматеріали, мультимедійні презентації, онлайн-платформи і дистанційні засоби навчання дозволяють зробити історію більш доступною та цікавою для учнів. Вони активізують пізнавальну діяльність, сприяють розвитку критичного мислення, індивідуалізації навчання та забезпечують високий рівень мотивації до вивчення матеріалу.

3.2 Застосування інформаційно-комунікаційних технологій для викладання історії України в 10 класі дистанційно

Дистанційне навчання стає все більш актуальним у сучасній, коли фізичне відвідування навчальних закладів може бути утрудненим. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для викладання історії дозволяє забезпечити безперервний навчальний процес, забезпечити взаємодію між учителем і учнями, а також ефективно організувати навчання за допомогою цифрових ресурсів.[21, с. 58-65], [2, с. 111-117], [37, с. 92-96].

ІКТ надають широкий спектр можливостей для організації дистанційного навчання. Існує ряд платформ та інструментів, які активно використовуються для викладання історії:

- **Google Classroom:** Це популярна платформа для дистанційного навчання, яка дозволяє вчителям створювати та організовувати навчальні матеріали, надавати учням доступ до відеоуроків, тестів, завдань і документів. Вчителі можуть завантажувати презентації, відео, файли з історичними документами і давати завдання, які учні можуть виконувати в будь-який час.
- **Moodle:** Ця платформа дозволяє створювати онлайн-курси з різними модулями для викладання історії. Вчителі можуть розміщувати матеріали (відео, тексти, презентації), створювати тестування та завдання для учнів, а також вести онлайн-дискусії та опитування.

- Microsoft Teams: Платформа для проведення онлайн-уроків, організації відеоконференцій, обміну файлами та документами. Teams дозволяє вчителям організовувати групові чати, викладати навчальні ресурси, проводити обговорення та відстежувати прогрес учнів.

Відео є одним з основних інструментів для викладання історії дистанційно. Вони допомагають зобразити складні історичні події, показати архівні матеріали, фільми, інтерв'ю з істориками або репортажі з місць важливих подій. Для організації відеоуроків можуть використовуватися різноманітні платформи:

- YouTube: Створення та публікація власних відеоуроків або використання наявних документальних фільмів і лекцій. Історичні канали на YouTube можуть допомогти учням краще зрозуміти контекст історичних подій і процесів.

- Canva: Це умовно безкоштовна мультимовна багатофункціональна платформа, інтерфейс якої доступний, зокрема українською мовою. Функціонал сервісу надзвичайно широкий, з його допомогою можна створювати надзвичайну кількість якісного освітнього контенту – інтерактивні відео, стрічки часу, комікси, інфографіку, плакати, презентації, анімації та інше.

Для створення інтерактивного відео, можна обрати будь-який безкоштовний шаблон, кожен з елементів якого можна редагувати (змінювати текст, кольори, шрифти, тип анімації, обирати готові стилі оформлення та інше).

Над одним проєктом може одночасно працювати декілька осіб. Завантажувати готове відео можна безпосередньо на свій комп'ютер.

Genially: Це мультимовний багатозадачний сервіс. З його допомогою педагоги можуть створювати не лише інтерактивні відео, а й ігри, презентації, тести, інфографіку та інші освітні матеріали.

Genially – надзвичайно зручний інструмент в умовах дистанційного навчання. Використовуючи його, вчителі можуть створювати необмежену

кількість власних інтерактивних проєктів безкоштовно. У його межах інтерактивність дозволяє додавати коментарі, відкривати спливаючі вікна, додавати гіперпосилання на інші слайди чи зовнішні ресурси.

Edpuzzle: Інструмент, який дозволяє інтегрувати питання і завдання прямо у відео. Вчителі можуть додавати коментарі, питання для перевірки знань або пояснення до відеоматеріалу.

ІКТ дозволяють створювати віртуальні екскурсії, які допомагають учням вивчати історію не лише теоретично, а й через практичне застосування та дослідження. Це можуть бути:

- Віртуальні музеї та виставки: Веб-сайти музеїв, таких як Національний музей історії України, дозволяють проводити віртуальні екскурсії. Уроки можуть включати перегляд експонатів і обговорення матеріалів з музейних колекцій, що сприяє більш глибокому розумінню історії.
- Google Earth: За допомогою цього інструмента можна здійснювати віртуальні подорожі історичними місцями, що дозволяє учням ознайомитись з важливими географічними об'єктами, битвами чи стародавніми містами.
- Віртуальні реконструкції історичних подій: Використання спеціалізованих програм і веб-ресурсів для відтворення історичних подій (наприклад, битв, історичних мітингів тощо) дає можливість учням побачити, як виглядали ці події в реальності.

Для забезпечення активності учнів і постійної перевірки знань в дистанційному форматі можна використовувати різноманітні інтерактивні завдання, тестування та онлайн-вікторини:

- Google Forms: Створення інтерактивних тестів і опитувань. Вчителі можуть створювати тести, що містять питання з вибором відповіді, питання на відповідність, заповнення пропусків і т. ін. Результати тестів автоматично оцінюються.
- Quizlet: Платформа для створення карток з термінами та фактами з історії, які учні можуть використовувати для самоперевірки та підготовки до

тестів.

- Kahoot!: Платформа для створення інтерактивних вікторин і тестів, яка дозволяє зробити перевірку знань цікавою та змагальною. Учні можуть брати участь в онлайн-іграх і оцінювати свої знання в реальному часі.[2, с. 115-120]

Організація онлайн-дискусій є важливим аспектом дистанційного навчання історії, оскільки дозволяє учням не лише засвоювати факти, а й аналізувати їх, висловлювати власну думку:

- Дискусії в Google Classroom або Microsoft Teams: Учні можуть обговорювати задані питання, брати участь у тематичних чатиках та форумах, ставити питання викладачеві і своїм однокласникам.
- Вебінари і відеоконференції: Вчитель може організувати онлайн-зустрічі за допомогою Googl Meet, Zoom чи Google Meet, де учні можуть обговорювати важливі питання курсу, задавати питання, аналізувати історичні факти.

Індивідуальні та групові проекти

Для розвитку творчого мислення і глибшого вивчення історичних тем, можна запропонувати учням виконувати індивідуальні або групові проекти:

- Індивідуальні презентації та звіти: Учні можуть готувати мультимедійні презентації або відеозвіти, в яких висвітлюють певні історичні події, аналізують історичні джерела чи створюють віртуальні музеї на задану тему.
- Проекти на основі історичних документів: Наприклад, учням можна запропонувати досліджувати конкретні історичні документи або архіви і зробити презентацію або написати есе.[10, с. 45-52]

Отже, застосування інформаційно-комунікаційних технологій у дистанційному викладанні історії України забезпечує гнучкість у навчанні та розширює можливості для інтерактивного навчання. ІКТ дозволяють не лише зробити навчальний процес більш цікавим і доступним, але й забезпечують

ефективну взаємодію між учителем і учнями, а також можливість глибше досліджувати історичні події через використання відеоматеріалів, віртуальних екскурсій, онлайн-ресурсів і тестування.

РОЗДІЛ 4

ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

4.1 Застосування хмарних технологій для модернізації процесу викладання історії в умовах дистанційного навчання

Хмарні технології в сучасному освітньому процесі відіграють важливу роль у трансформації навчання, зокрема в умовах дистанційного навчання. Вони дозволяють зберігати, обмінюватися і обробляти інформацію без необхідності наявності фізичної інфраструктури. У контексті викладання історії в школах, хмарні технології дають можливість модернізувати уроки, підвищити їхню ефективність і залучити учнів до активного пізнання історії через доступ до різноманітних ресурсів і інструментів. Хмарні технології пропонують цілу низку переваг, які можуть значно полегшити процес викладання історії в умовах дистанційного навчання:

- **Доступність та мобільність:** Учні та вчителі мають доступ до навчальних матеріалів у будь-який час і з будь-якого пристрою, що має підключення до Інтернету. Це дозволяє учням працювати над завданнями та отримувати доступ до ресурсів, не залежачи від конкретного місця чи часу.
- **Зручне зберігання та обмін матеріалами:** Використання хмарних платформ (наприклад, Google Drive, OneDrive, Dropbox) дозволяє зберігати матеріали (презентації, відеоуроки, документи, картографічні ресурси) і легко ділитися ними з учнями. Це дає можливість вчителю оперативно оновлювати матеріали та надавати доступ до них вчасно.
- **Спільна робота та колаборація:** Хмарні технології дозволяють організувати спільну роботу учнів над проектами, презентаціями та іншими завданнями. Це забезпечує кооперацію навіть на відстані, сприяючи розвитку командної роботи та комунікаційних навичок у учнів.[21, с. 45-50], [14, с. 12-16]

До основних хмарних інструментів для викладання історії належать:

- Google Workspace (раніше G Suite): У складі цього пакету є кілька потужних інструментів, що можуть бути використані для викладання історії:
- Google Drive: Зберігання та обмін документами, презентаціями та іншими матеріалами.
- Google Docs: Спільне створення та редагування документів (наприклад, есе, історичних оглядів, рефератів).
- Google Slides: Створення інтерактивних презентацій для історичних тем, де можна додавати відео, зображення, графіки.
- Google Classroom: Платформа для управління курсами, надання завдань, перевірки та оцінювання учнівських робіт. Вчителі можуть створювати завдання, вести онлайн-дискусії, надавати учням доступ до різноманітних ресурсів та оцінювати їх роботу.
- Microsoft 365:
- OneDrive: Хмарне сховище для збереження файлів, яке дозволяє зручно організовувати матеріали для уроків і надавати доступ до них учням.
- Microsoft Teams: Платформа для проведення відеоуроків, організації групових чатів, онлайн-дискусій і співпраці учнів над проектами.
- Microsoft Word і PowerPoint: Створення та редагування документів і презентацій для надання учням історичних матеріалів, а також для підготовки самостійних завдань.

Завдяки хмарним технологіям викладання історії може стати більш інтерактивним і зручним. Ось кілька способів модернізації процесу:

- Інтерактивні презентації та матеріали: Вчитель може створювати інтерактивні презентації та інтегрувати в них відео, аудіо, зображення, а також посилання на онлайн-ресурси. Це дозволяє зробити уроки історії більш живими та цікавими, а також дозволяє учням отримати додаткову інформацію по темі.
- Спільні дослідження та проекти: Хмарні інструменти дозволяють

учням працювати разом над проектами. Наприклад, учні можуть досліджувати певну історичну подію або особистість і створювати спільну презентацію або дослідження в реальному часі, з використанням Google Docs чи Microsoft Teams.

- Віртуальні музеї та екскурсії: За допомогою хмарних платформ можна організувати віртуальні екскурсії музеями, архівами та історичними місцями. Вчитель може використовувати Google Earth або інші онлайн-ресурси для вивчення географічного контексту історичних подій.

- Онлайн-тести та вікторини: Використання хмарних інструментів для створення тестів і вікторин (наприклад, Quizlet, Google Forms) дозволяє вчителю перевіряти знання учнів після кожного уроку. Ці платформи автоматично оцінюють відповіді, що заощаджує час викладача.

Однією з ключових переваг хмарних технологій є можливість персоналізації навчального процесу. Вчитель може:

- Створювати індивідуальні завдання та плани для учнів з різним рівнем підготовки.

- Забезпечувати доступ до додаткових матеріалів для учнів, які хочуть поглибити свої знання або вивчити певні аспекти історії детальніше.

- Використовувати хмарні технології для проведення індивідуальних консультацій з учнями, надання зворотного зв'язку щодо виконаних завдань.

Хмарні технології дозволяють забезпечити швидке надання зворотного зв'язку учням:

- Швидке оцінювання робіт: Використання хмарних інструментів для створення тестів, есе та інших завдань дозволяє вчителю оперативно оцінювати роботи і надавати зворотний зв'язок.

- Онлайн-консультації: Вчитель може організовувати онлайн-консультації через відеоконференції, чати або форуми, де учні можуть ставити питання, отримувати роз'яснення і допомогу.

Хмарні технології сприяють розвитку самостійності у учнів, оскільки вони дозволяють учням мати доступ до матеріалів для самостійного вивчення, виконання завдань та створення власних проєктів. Крім того, використання таких інструментів як Google Scholar, JSTOR, Academia для пошуку наукових статей і досліджень сприяє розвитку критичного мислення у старшокласників.

Застосування хмарних технологій для викладання історії в умовах дистанційного навчання дозволяє модернізувати освітній процес, зробити його більш інтерактивним, персоналізованим і доступним для учнів. Вони не тільки полегшують доступ до навчальних ресурсів, але й стимулюють розвиток критичного мислення, творчих і дослідницьких навичок у учнів. Їх використання допомагає забезпечити високий рівень мотивації учнів.

4.2 Приклад інтеграції відеоматеріалів в уроки історії України в курсі 10 класу

Використання відеоматеріалів на уроках історії України дозволяє не лише зробити навчальний процес більш цікавим та інтерактивним, а й значно поглибити розуміння учнями історичних подій та процесів. У курсі 10 класу, який охоплює періоди від середини XIX століття до сьогодення, особливо важливо застосовувати відео, яке дає змогу розглянути ключові історичні моменти через візуальні образи, архівні матеріали та реконструкції.[1],[8]

Ось кілька прикладів інтеграції відеоматеріалів, які можуть бути використані для ефективного викладання історії України в 10 класі.

1. Документальні фільми

Документальний фільм "Невідомі герої. Україна в Другій світовій війні". Цей фільм може стати основним відеоматеріалом при вивченні теми участі України в Другій світовій війні, що є однією з важливих тем у курсі історії України 10 класу. Він розглядає важливі аспекти війни, що вплинули на долю українського народу, починаючи від бойових дій до ролі підпільних

організацій і героїв.

Як використовувати фільм:

1. Перед переглядом: Учні отримують завдання, яке фокусується на ключових питаннях, таких як роль України в операціях на Східному фронті, участь в партизанському русі, співпраця з нацистами.

2. Під час перегляду: Учні заповнюють таблицю з ключовими подіями, записують важливі факти та імена учасників війни.

3. Після перегляду: Обговорення ролі України в контексті війни, а також аналіз дій керівництва ОУН (Організація Українських Націоналістів) та УПА (Українська Повстанська Армія) під час війни.

Переваги:

- Поглиблене розуміння ролі України в Другій світовій війні через архівні матеріали та свідчення очевидців.
- Формування уявлення про складність ситуації, в якій опинилася Україна, зокрема через пропагандистську ідеологію обох супротивних сил.

2. Історичні реконструкції

Наприклад, 1) реконструкція етапів боротьби за незалежність України в ХХ столітті (наприклад, УНР, боротьба з більшовиками, ОУН, УПА). Учні можуть відновлювати процеси ухвалення важливих політичних рішень, дебати в уряді чи національних зборах; 2) аналіз документів, фотографій та інших архівних матеріалів через реконструкцію тих подій, до яких ці документи відносяться, можна реконструювати відомі українські народні пісні чи поезію, на основі історичних контекстів, які супроводжували їх створення; 3) використання відео, 3D-моделей, анімацій та інших мультимедійних інструментів для відтворення подій, таких як Майдан 2014 року, Революція гідності, або події на сході України. Відеоматеріали можуть бути доповнені інтерактивними завданнями для учнів. [24], [33]

3. Інтерв'ю та свідчення очевидців

"Українська революція 1917-1921. Свідчення учасників"

Інтерв'ю з учасниками подій Української революції є цінним джерелом для розуміння історії боротьби за незалежність у ХХ столітті. Це можуть бути як свідчення очевидців, так і думки істориків щодо політичних і соціальних аспектів революції.

Як використовувати відео:

1. Перед переглядом: Вчитель вводить учнів в контекст Української революції, пояснює її причини і основні етапи.
2. Під час перегляду: Учні слухають інтерв'ю з учасниками, звертають увагу на їхні розповіді, порівнюють їх з іншими історичними джерелами.
3. Після перегляду: Обговорення ролі українських політичних сил, таких як Центральна Рада, а також питань, які виникли в процесі революції.

Переваги:

- Дозволяє краще зрозуміти емоційний та психологічний контекст подій.
- Підвищує критичне мислення учнів, оскільки вони можуть порівняти свідчення з іншими джерелами історії.

4. Мультимедійні відео та анімації

"Українська революція 1917-1921" (анімоване відео)

Анімації дають можливість у доступній формі показати історичні події, зокрема складні політичні та соціальні процеси, які відбувалися під час революційних подій. Відео може включати ключові моменти, наприклад, створення Української Народної Республіки, перші кроки до незалежності, боротьбу з більшовиками.

Як використовувати відео:

1. Перед переглядом: Вчитель пояснює основні фактори, що призвели до революції, зокрема соціальну нерівність та економічну кризу.
2. Під час перегляду: Учні фіксують основні етапи революції, основні політичні сили, а також значення кожного етапу.

3. Після перегляду: Обговорення різних шляхів розвитку революційних подій та оцінка впливу революції на сучасну Україну.

Переваги:

- Доступність для учнів, простота сприйняття складних історичних процесів через анімацію.
- Залучення до аналізу важливих політичних рішень і дій під час революції.

Інтеграція відеоматеріалів на уроках історії України в 10 класі дозволяє створити динамічну атмосферу для навчання, забезпечуючи учнів різноманітними способами сприйняття матеріалу. Документальні фільми, історичні реконструкції та інтерв'ю з очевидцями допомагають зрозуміти не тільки факти, а й людські історії, емоційний контекст подій. Це підвищує інтерес учнів до вивчення історії та сприяє розвитку критичного мислення.[8]

4.3. Моделювання уроку з історії України в 10 класі за допомогою ІКТ та відеоматеріалів

Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та відеоматеріалів на уроках історії України дозволяє створити динамічну навчальну атмосферу, покращити сприйняття історичного матеріалу і забезпечити інтерактивне та глибоке вивчення подій. Моделювання уроку за допомогою ІКТ дозволяє учням взаємодіяти з матеріалом через різноманітні мультимедійні ресурси, що стимулює їх пізнавальну активність.

План - конспект уроку з історії України, 10 клас

Тема: Причини, рушійні сили та періодизація Української революції 1917-1921 рр.

Мета: дати характеристику історичним умовам, які стали причинами початку Української революції, визначити особливості складу Центральної Ради та її політичної програми, проаналізувати розвиток українського національного руху на початковому етапі революції, ознайомити з політичною

діяльністю М.Грушевського, його місцем в Українській революції 1917р.; розвивати вміння працювати самостійно з підручником, історичними документами, візуальними джерелами; виховувати почуття патріотизму, інтерес і повагу до історичного минулого України.

Основні поняття: Українська революція, Центральна Рада, Тимчасовий Уряд, автономісти.

Основні дати :

- 17 (4)березня 1917р. - утворення ЦР;
- 19 березня (1квітня)1917 року - віче на Софійській площі в Києві;
- 19(6) квітня 1917р. – проведення Українського національного Обладнання:

- Презентація PowerPoint.
- Відеофрагменти з документальних фільмів.
- Хмарні технології для роботи з інтерактивними картами.
- Підручники, карти.

Тип уроку: комбінований

Хід уроку

I. Організаційний момент

Привітання учнів, перевірка присутності та готовність учнів до уроку.

Оголошення теми та мети уроку.

II. Актуалізація опорних знань учнів

1. Перевірка присутніх на занятті та готовності до уроку
2. Бесіда за запитаннями

1. В якому стані перебували українські землі на початку 1917 року?

2. Чому в Росії розпочалася Лютнева революція?

3. Які події, на вашу думку, передували Українській революції 1917-1921 рр.?

4. Як ви оцінюєте політичну ситуацію в Україні до початку революційних подій?

3. Показ відеофрагменту з документального фільму про передумови революції: економічний і політичний стан України до 1917 року (https://youtu.be/MlvW0IR61yo?si=qh_qLb9ZloprDgXi)

III. Мотивація навчальної діяльності

Отже, ми розпочинаємо вивчення Української революції. Цю тему ми будемо розглядати на декількох уроках. Ми розглянемо сьогодні з вами перший етап революції.

Революція – це докорінний переворот, зміни; швидка зміна встановленого політичного, соціального чи економічного порядку суспільства здебільшого насильницьким способом.

IV. Вивчення нового матеріалу

План

1. Поняття, причини, рушійні сили, періодизація революції.
2. Українська Центральна Рада.
3. Михайло Грушевський на початку революції.
4. Український національний конгрес.
5. Українізація армії.
6. Спроба УЦР порозумітися з Російським Тимчасовим урядом.

1. Поняття, причини, рушійні сили, періодизація революції.

Робота з поняттям.

Українська революція — це період визвольних змагань українського народу за утворення суверенної, соборної, соціально справедливої української національної держави в 1917–1921 рр.

Безпосередні причини Української революції її лідер М. Грушевський убачав такі: 1) піднесення українського руху в період між двома революціями та після початкового періоду Першої світової війни; 2) обурення української громадськості з приводу підтримки Австро-Угорщиною відновлення

Польської держави й нехтування національної незалежності українців; 3) посилення антиукраїнських заходів царизму в роки війни.

Рушійні сили революції: селяни, робітники, інтелігенція.

Три періоди Української революції: доба Центральної ради Української Народної Республіки (березень 1917 р. — квітень 1918 р.); доба Гетьманської держави (квітень 1918 р. — грудень 1918 р.); доба Директорії Української Народної Республіки (грудень 1918 р. — листопад 1921 р.).

2. Українська Центральна Рада.

16-17(3-4) березня 1917 р. — утворення УЦР. Голова Центральної Ради — Михайло Грушевський.

Робота з поняттям.

Українська Центральна Рада (УЦР) — спочатку український представницький орган політичних, громадських, культурних та професійних організацій; згодом, після Всеукраїнського Національного Конгресу — революційний парламент України, який керував українським національним рухом.

Її друкованим органом стала газета «Вісті з Української Центральної ради». Засідання рада проводила в приміщенні Педагогічного музею, що на вул. Володимирській.

Українці Києва гаряче підтримали початок революції та представницький орган українства УЦР. Це засвідчила київська маніфестація, що зібрала 100 тис. осіб. Під сотнями жовто-блакитних знамен, з портретами Шевченка в руках, десятками тисяч шикувалися військовики, одна за одною до них приєднувалися групи від товариств, гімназій, шкіл, корпорацій, депортованих галичан.

Сформувавшись біля Володимирського собору, колона маніфестантів зійшла вниз на Хрещатик до міської думи. Слово надали М. Грушевському.

Маніфестація завершилася народним вічем на Софійському майдані біля пам'ятника Б. Хмельницькому. До його булави прив'язали жовто-блакитний

прапор. Тут пролунали перші вимоги революційної України до Тимчасового уряду: запровадити українську автономію, призначити на посади губернських і повітових комісарів — людей, які знають українські звичаї та мову, запровадити рідну мову в державному апараті, судах, школах та ін.

3. Михайло Грушевський на початку революції.

М. Грушевський у статті «Велика хвиля» переконував, що Українська революція має зосередитися на питанні національно-територіальної автономії України в складі Російської федеративної республіки. Україна «має вершити в себе вдома всякі свої справи — економічні, культурні, політичні, утримувати своє військо, розпоряджатися своїми дорогами, своїми доходами, землями та всякими натуральними багатствами, мати своє законодавство, адміністрацію і суд». Лише в справах закордонної політики та керівництва збройними силами Україна має «приймати постанови загального представництва Російської федерації», «у якому братимуть участь представники України пропорційно її людності». Заспокоюючи національні меншини, які з помітною недовірою ставилися до українського руху, М. Грушевський запевняв, що «право національних меншин буде забезпечене».

На *автономістських* позиціях тоді перебували: найчисленніша Українська партія соціалістів-революціонерів (УПСР) — партія українських есерів, до якої вступив М. Грушевський, Українська соціал-демократична робітничка партія (УСДРП) — партія українських есдеків, лідери — В. Винниченко, С. Петлюра, Українська партія соціалістів-федералістів (УПСФ) — партія українських есефів, колишня ТУП, лідер — С. Єфремов.

Робота з поняттям.

Автономісти (добы Української революції) — прихильники національно-територіальної автономії України в складі перетвореної на федерацію Російської держави.

4. Український національний конгрес.

Через тиждень після Петроградської маніфестації ЦР влаштувала в Києві урочисте проходження, на Софійській площі біля пам'ятника Хмельницькому відбулося віче, на якому вимагали не баритися з Установчими зборами і скликати Український національний конгрес, із метою підготовки до запровадження автономії.

5-8 квітня 1917р. відбувся I Український військовий з'їзд, на якому закликалося до українізації армії, створення Генерального українського військового комітету на чолі з С. Петлюрою.

6-8 квітня 1917р., через місяць після сформування ЦР, був скликаний Український національний конгрес. Головував Грушевський.

Основними здобутками конгресу були :

1. Визнання базового принципу державотворення : «Тільки національно-територіальна автономія України у змозі забезпечити потреби українського народу».

2. Перебудова Російської держави на федеративну демократичну республіку.

3. Обрання нового складу ЦР на чолі з Грушевським.

5. Українізація армії.

Ініціатива утворення українізованих військових частин належить самостійникам. Вони виходили з того, що без національної армії не може бути державності.

Перша українізована військова частина сформувалася в середині квітня (18 квітня 1917 р.) - 3000 військовиків зажадали, щоб їх відправили на фронт як українську національну частину — Перший український козацький полк ім. Б. Хмельницького. Богданівці поїхали на фронт під малиновим прапором і з портретом гетьмана на локомотиві.

6. Спроба УЦР порозумітися з Російським Тимчасовим урядом.

Робота з поняттям.

Тимчасовий уряд Росії— російський уряд від лютневої (березневої) революції 2 (15) березня 1917 до більшовицького перевороту 25 жовтня (7 листопада) 1917, складений з членів конституційно-демократичної, соціалістів-революціонерів і соціал-демократичної партій.

18 (5-8) травня 1917 р. в Києві розпочав роботу *I Всеукраїнський військовий з'їзд*. Його делегати представляли 1,5 млн солдатів і офіцерів українізованих частин. Спеціальною резолюцією з'їзд підтримав ідею національно-територіальної автономії України та визнав УЦР «єдиним компетентним органом, покликаним вирішувати справи цілої України» і вимагав від УЦР «енергійно» представити «актуальні проблеми України» перед російським Тимчасовим урядом.

Центральна рада відрядила до Петербурга делегацію, яка 29 травня передала голові Тимчасового уряду декларацію Центральної ради з вимогою національно- територіальної автономії. Голова Тимчасового уряду послався на те, що це питання можуть вирішити лише Всеросійські установчі збори. Голова делегації В. Винниченко. Зрозумівши, що це відмова, українська делегація повернулася до Києва.

V. Закріплення нових знань та вмінь учнів.

1. Мозковий штурм.

1. Що таке Українська революція?
2. Назвіть рушійні сили Української революції.
3. На які періоди поділяють Українську революцію?
4. Коли утворилась УЦР? Хто її очолив?
5. Хто такі автономісти?
6. Коли був скликаний Український національний конгрес? Які його основні здобутки?
7. Як здійснювалась українізація армії?

8. Чи вдалось порозумітися УЦР з Російським Тимчасовим урядом?

2. Після короткого аналізу хронології подій учням пропонується створити інтерактивну карту, що зображує події революції

<https://www.spiderscribe.net/app/?c77fcd40b8333f371d40b7e34b92f894>

(за допомогою платформи SpiderScribe).

3. Обговорення результатів: Після виконання завдання учні обговорюють, як події Української революції відображаються на карті, якими були важливі битви та зміни територій.

VI. Підсумки уроку.

Заключне слово вчителя

Українська революція на першому етапі (березень-квітень 1917р.) характеризується утворенням у березні 1917р. ЦР, основним гаслом політичної діяльності якої була боротьба за національно-територіальну автономію України.

VII. Домашнє завдання

1. Написати есе на тему: "Які політичні сили та причини були найбільш визначальними для успіху чи поразки Української революції 1917-1921 рр.?"

2. Підготуватися до тесту з вивченого матеріалу.

Урок дозволяє учням ознайомитись з основними причинами, рушійними силами та періодизацією Української революції 1917-1921 років. Важливим елементом є використання відеоматеріалів та інтерактивних технологій, що сприяє більш глибокому сприйняттю матеріалу та розвитку навичок роботи з різними джерелами інформації.

4.4. Створення інтерактивних завдань для уроків історії в 10 класі на основі відеоматеріалів

Інтерактивні завдання є потужним інструментом для поглиблення розуміння історичних процесів учнями та розвитку їхнього критичного

мислення. Використання відеоматеріалів на уроках історії дає можливість учням краще візуалізувати події, а інтерактивні завдання допомагають активно взаємодіяти з матеріалом, роблячи процес навчання більш динамічним та захоплюючим.[4] Ось кілька рекомендацій, які можуть бути корисними для застосування ІКТ і відеоматеріалів на уроках історії України в 10 класі. А саме, використання мультимедійних презентацій.[3] Мультимедійні презентації можуть стати основним інструментом для організації уроку. Вони допомагають структурувати матеріал, чітко ілюструючи основні факти, хронологію подій, карти, історичні фотографії та графіки. Наприклад, створення презентацій, які охоплюють різні аспекти історії України: наприклад, презентація на тему "Українська революція 1917-1921 рр.", де можна візуалізувати основні етапи, ключові битви, зміни в політичному ландшафті. Для залучення учнів можна використовувати в презентаціях інтерактивні елементи, щоб учні могли активно взаємодіяти з матеріалом, наприклад, через вбудовані опитування або питання.

Відео - це потужний інструмент, що допомагає учням краще зрозуміти історичні процеси та події, забезпечує емоційне сприйняття теми, поглиблює знання про історичні постаті, умови та наслідки подій.

Приклад: для теми "Українська революція 1917-1921рр." можна використовувати документальні фільми, які ілюструють перебіг революційних подій. Це можуть бути фільми, що показують важливі битви, як-от бої за Київ, Чигирин, Одесу. (Перед переглядом відео сформулюйте питання, на які учні повинні звернути увагу під час перегляду. Це допоможе зосередити увагу учнів на важливих аспектах відеоматеріалу).

Використання онлайн-ресурсів та інструментів, інтерактивних платформ та онлайн-ресурси (наприклад, Google Earth, Kahoot!, Quizlet) дозволяють візуалізувати історичні події, робити карти, організовувати тестування та обговорення.

Приклад: створення інтерактивної карти на платформі StoryMapJS для

вивчення руху українських військ під час Української революції. Учні можуть досліджувати зміни на карті та дізнаватися про ключові битви та їхні наслідки. (Використовувати інструменти для групових проєктів, щоб учні могли працювати разом, створюючи спільну презентацію або проєкт, що розвиває навички командної роботи).

Веб-квести та рольові ігри можуть бути інтерактивними методами для вивчення історії. Це дозволяє учням взяти на себе роль історичних діячів або спостерігачів за подіями, що розгортаються, та приймати рішення.

Приклад: Рольова гра "Центральна Рада" або "Міжнародні відносини в умовах революції" допоможе учням краще зрозуміти політичну ситуацію того часу, мотиви різних учасників подій та їхні стратегічні рішення. (Перед початком рольової гри надайте учням достатньо інформації про контекст подій, щоб вони могли точно відтворити ролі історичних постатей).

Інтерактивні карти та графіки дозволяють візуалізувати хронологію подій, зміни території, рух військ тощо. Вони також допомагають учням краще орієнтуватися в часових та просторових характеристиках історичних подій.

Приклад: Створення інтерактивних карт для вивчення змін території України під час революційних подій. Наприклад, як змінювався контроль над територіями під час боротьби між УНР та більшовиками. (Заохочуйте учнів самостійно створювати карти чи графіки за допомогою онлайн-інструментів, щоб вони могли візуалізувати власне розуміння історичних процесів)

Проведення онлайн-конференцій та вебінарів з істориками чи експертами дозволяє учням отримати додаткові знання та поставити питання безпосередньо фахівцям.

Приклад: Організувати вебінар, на якому історики або фахівці з Української революції 1917-1921 рр. поділяться своїми дослідженнями та роз'яснять важливі аспекти теми. (Записати вебінар для подальшого перегляду, щоб учні могли повернутися до важливих моментів.

Інтерактивні тести на платформах (Kahoot!, Quizlet) допоможуть учням

перевірити свої знання на різних етапах уроку. Це дозволяє виявити прогалини у знаннях і здійснити корекцію. Після тестувань варто обговорити з учнями правильні відповіді та пояснити, чому інші варіанти є неправильними.[6]

Застосування ІКТ та відеоматеріалів в освітньому процесі дозволяє створити динамічний, інтерактивний урок, що сприяє глибшому розумінню складних історичних подій. Використання сучасних технологій допомагає учням не лише засвоїти навчальний матеріал, а й розвивати критичне мислення, творче бачення історії, а також навички аналізу та дослідження історичних джерел.[5]

Використання інтерактивних технологій в освіті, зокрема на уроках історії, за останні роки стало невід'ємною частиною навчального процесу. Прогнозуючи розвиток цих технологій у майбутньому, можна визначити ще один напрямок, який змінить підхід до навчання і відкриє нові можливості.

Штучний інтелект (ШІ) має потенціал значно трансформувати методи навчання історії. В майбутньому, ШІ може допомогти персоналізувати процес навчання, адаптуючи матеріал до індивідуальних потреб учнів, відстежуючи їхні досягнення та надаючи рекомендації для покращення результатів.

Як це змінить навчання історії:

- Індивідуалізація навчання: ШІ може створювати індивідуальні навчальні траєкторії, враховуючи рівень знань учня, його інтереси та потреби.
- Автоматизоване оцінювання: Система на основі ШІ може автоматично перевіряти знання учнів, аналізувати їхні помилки та пропонувати додаткові матеріали для вдосконалення.
- Інтерактивні чат-боти: Учні зможуть отримувати консультації в режимі реального часу від чат-ботів, що забезпечить підтримку під час самостійної роботи.

На жаль, окрім можливостей та переваг застосування систем штучного інтелекту, що сприяють персоналізації навчання, підвищенню доступності освіти, автоматизації рутинних завдань, вдосконаленню оцінювання

навчальних досягнень студентів та учнів, співпраці вчених і педагогів та стимулюванню розвитку інновацій, використання ІІІ в освіті та науці він низку проблем, таких як:

- етика та конфіденційність (захист конфіденційних та персональних даних учнів, учителів, дослідників, викладачів);
- упередженість (ІІІ-моделі можуть бути упередженими, що може призвести до несправедливого ставлення до певних груп учнів чи дослідників);
- доступність (нині заклади освіти та наукові установи не мають достатньо ресурсів, необхідних для використання ІІІ в науково-педагогічній діяльності);
- цифрова нерівність (залишається цифровий розрив, щодо доступу до мережі Інтернет та інших цифрових технологій);
- потреба в кваліфікованих кадрах (суспільство не забезпечене фахівцями, які можуть розробляти, впроваджувати та підтримувати ІІІ в освіті та науці);
- вплив на безробіття (поява ІІІ призвела до автоматизації деяких процесів та видів діяльності, що мало наслідком зменшення кількості робочих місць).[22, с. 38]

Штучний інтелект продовжує стрімко розвиватися, і його вплив на освіту та науку, ймовірно, зростатиме в майбутньому. Очікується, що ІІІ-системи стануть більш інтелектуальними та зможуть виконувати складніші завдання, серед яких можуть бути розумні навчальні середовища, персоналізовані навчальні траєкторії, що базуються на індивідуальних потребах учнів, автоматизація окремих етапів наукових досліджень, моніторинг і відкриття наукових досягнень, а також формування та коригування стратегічних напрямів і цілей як у науці, так і в освіті.

Отже, штучний інтелект має величезний потенціал для зміни сфери освіти та науки, що зробить навчання більш індивідуалізованим і ефективним, а наукові дослідження – більш продуктивними та інноваційними. Штучний

інтелект розширює можливості людського потенціалу, і їх поєднання відкриває нові перспективи для розвитку суспільства.[22, с. 39]

Також ІКТ та відеоматеріали можуть значно покращити мотивацію учнів та ефективність навчального процесу. Окрім того, впровадження таких технологій дає можливість моніторити прогрес учнів, оцінювати їхні знання та навички в режимі реального часу.

Використання систем для моніторингу, таких як Google Classroom, Moodle чи інші LMS-системи, дає змогу відстежувати прогрес учнів в реальному часі. Викладач може бачити, як учні виконують завдання, якими є їхні сильні та слабкі сторони, а також надавати зворотний зв'язок для коригування подальшого навчання. Це дозволяє проводити оцінювання як під час уроків, так і в позаурочний час.

Таким чином, застосування відеоматеріалів та ІКТ у викладанні історії України в 10 класі не лише підвищує мотивацію учнів, але й дає змогу ефективно оцінювати їхні знання, а також створює можливість для індивідуального підходу до кожного учня.

Використання віртуальної та доповненої реальності (VR/AR) у навчальному процесі є перспективним напрямом, який відкриває нові можливості для інтерактивного та глибокого вивчення історії. Віртуальні та доповнені технології можуть дозволити учням пережити історичні події та відтворювати важливі моменти історії у реальному часі. Це дає можливість створити інтерактивні навчальні середовища, де учні зможуть безпосередньо взаємодіяти з історичними фактами, особами та подіями, що значно посилює мотивацію до навчання.

Застосування VR/AR у навчанні історії передбачає використання різноманітних технологічних платформ та інструментів для створення віртуальних музеїв, історичних реконструкцій, віртуальних екскурсій та відтворення значних подій в історії. Віртуальні тури та історичні симуляції

дозволяють учням краще усвідомити хід подій та взаємодію різних чинників, що визначали розвиток історії. Такі методи надають можливість учням зануритись у візуальний та емоційний контекст історичних етапів, що підвищує їхню зацікавленість та розуміння матеріалу.

Як це змінить навчання історії:

- Віртуальні екскурсії: Учні можуть «відвідувати» важливі історичні місця, як-то Київ під час періоду Української революції або Битву під Крутами, у віртуальному середовищі, що дасть їм можливість краще розуміти контекст подій.

- Історичні реконструкції: AR та VR дозволять створювати реалістичні реконструкції історичних подій, де учні зможуть брати участь у важливих історичних процесах (наприклад, бути свідками подій Гетьманщини або революційних битв).

- Моделювання історичних сценаріїв: Використання VR для створення альтернативних історичних сценаріїв дасть можливість учням обирати різні шляхи розвитку подій, розвиваючи критичне мислення.

Застосування хмарних технологій у навчанні дозволить створювати інтерактивні платформи, де учні зможуть не тільки отримувати знання, а й активно взаємодіяти з матеріалом через ігри, квести та віртуальні подорожі.

Як це змінить навчання історії:

- Хмарні платформи для співпраці: Учні зможуть працювати над проектами, обговорювати важливі історичні питання та розв'язувати завдання разом у хмарних середовищах.

- Спільне створення контенту: У майбутньому учні можуть створювати свої власні історичні карти, відео та інші інтерактивні матеріали, що буде важливою частиною їхнього навчального процесу.

- Дистанційне навчання та гнучкий доступ: Хмарні технології дозволять організувати ефективне дистанційне навчання з будь-якої точки світу, забезпечивши доступ до уроків, відеоматеріалів та інтерактивних

завдань.[9,с.63-68]

Гейміфікація навчального процесу, де учні проходять завдання та етапи навчання, нагадуючи рівні в комп'ютерних іграх, стане все більш поширеною практикою. Цей підхід допоможе зробити навчання більш захоплюючим і ефективним.

Ось кілька прикладів інтерактивних завдань для 10 класу на основі відеоматеріалів.

Завдання: Визначення ключових подій та персонажів у відеоматеріалі

Тема: Українська революція 1917-1921 рр.

Опис:

Учні переглядають відеофільм або документальний матеріал про події Української революції. Після перегляду їм пропонується виконати завдання на платформі (наприклад, Google Forms або Quizlet), де потрібно:

- Визначити ключові події (наприклад, проголошення УНР, Битва під Крутами, підписання Берестейського миру).
- Вибрати правильних історичних діячів (наприклад, Петлюра, Скоропадський, Махно).
- Вказати дати важливих подій.

Тип завдання:

- Тест із вибором відповіді.
- Вставлення дат в хронологічну таблицю.
- Вибір із варіантів, хто був причетний до конкретних подій (наприклад, "Хто очолював УНР?").

Мета:

Перевірити знання учнів про основні події та особистості, зображені у відео, та допомогти закріпити матеріал через активне використання історичних фактів.

Завдання: Аналіз причин та наслідків подій на основі відео

Тема: Причини та наслідки Першої світової війни для України

Опис:

Після перегляду відео, яке детально розглядає вплив Першої світової війни на Україну, учням надається набір подій та результатів цієї війни. Завдання полягає в тому, щоб учні співвіднесли причини і наслідки:

- Причини: етапи розвитку війни, політична ситуація в Україні до 1914 року.
- Наслідки: територіальні зміни, економічні та соціальні наслідки для України.

Тип завдання:

- Відкрите завдання: "Поясніть, чому українці втягнулися у війну та які були основні наслідки для України?"
- Завдання на відповідність: "З'єднайте події з їхніми наслідками".

Ціль:

Розвинути вміння аналізувати причинно-наслідкові зв'язки, сформулювати уявлення про вплив глобальних подій на історію України.

Завдання: Інтерпретація історичних фактів через відео

Тема: Розвиток національних рухів в Україні напередодні та під час Української революції

Опис:

Учні переглядають історичну реконструкцію або документальний фільм, що показує розвиток національних рухів в Україні, такі як діяльність Центральної Ради, виникнення Української Галицької Армії (УГА), боротьба за незалежність. Після перегляду учням пропонуються завдання на інтерпретацію фактів:

- Визначити основні фактори, які сприяли розвитку національних рухів.
- Оцінити політичну ситуацію на основі відео, виділити ключові

моменти, які визначили успіх або поразку національних рухів.

Тип завдання:

- Відкрите питання для обговорення: "Які фактори найбільше вплинули на успіхи та поразки національних рухів в Україні?"
- Завдання на вибір найважливіших моментів у відео, що визначають події.

Мета:

Навчити учнів критично оцінювати історичні події та виділяти ключові фактори, що визначали хід історії.

Завдання: Створення часової лінії

Тема: Українська революція 1917-1921 рр.

Опис:

Після перегляду відео, в якому висвітлюються основні етапи Української революції, учням пропонується створити часову лінію подій з використанням онлайн-інструментів (наприклад, Tiki-Toki). Учасники повинні розташувати на лінії основні події революції, такі як:

- Проголошення УНР.
- Битва під Крутами.
- Перемога більшовиків та утворення УСРР.

Тип завдання:

- Завдання на побудову часової лінії.
- Вставка короткого опису кожної події на лінії.

Мета:

Допомогти учням зрозуміти послідовність подій, розвинути навички організації інформації в хронологічному порядку.

Завдання: Віртуальна екскурсія з елементами квесту

Тема: Українська революція 1917-1921 рр.

Опис:

Учні переглядають відео, що зображає важливі місця, де відбувались ключові

битви та події Української революції. Після перегляду їм пропонується пройти через віртуальну екскурсію по історичних місцях, виконуючи завдання на платформі, що надає карти та описи. Для цього можна використовувати Google Earth або StoryMapJS. Вони повинні:

- Визначити на карті місця значущих подій.
- Відповісти на питання щодо стратегічного значення цих місць.
- Пройти квест з пошуку інформації про конкретні події (наприклад, "Чому була важлива битва під Крутами?").

Тип завдання:

- Віртуальний квест з елементами пошуку інформації.
- Виконання завдань на інтерактивній карті.

Мета:

Заохотити учнів до глибшого вивчення географічного та історичного контексту подій, а також розвивати навички роботи з картографічними даними.

Завдання: Рольова гра за відео

Тема: Розвиток політичних рухів в Україні під час революції

Опис завдання:

Учні дивляться відео, в якому показані дискусії та дебати між різними політичними силами під час революції (наприклад, між Центральною Радою, більшовиками та гетьманцями). Після перегляду учні беруть участь у рольовій грі, де кожен з них представляє одну з політичних сил та має аргументувати свою позицію щодо розвитку подій.

Тип завдання:

- Рольова гра з дебатами.
- Створення аргументованої позиції від імені історичної особи або організації.

Мета:

Допомогти учням глибше зрозуміти політичну боротьбу, розвиток подій та наслідки цих процесів для майбутнього України.

Не можна не згадати про міжпредметні зв'язки.[3 с. 55-70] Інтерактивні технології дозволяють створювати міждисциплінарні проекти у викладанні історії України в 10 класі, де історія буде поєднуватися з іншими предметами, такими як література, географія, соціологія та політологія, і допоможуть розвивати у учнів комплексне сприйняття історичних подій, явищ і процесів. Напрямки міжпредметних зв'язків:

1. Історія та українська мова та література

Вивчення історичних подій може бути тісно пов'язано з аналізом літературних творів, які відображають певні історичні етапи, героїв, культурні рухи. Наприклад, вивчення літератури часів козацтва чи Другої світової війни допомагає глибше зрозуміти події цього періоду. Також важливим є використання термінології, вивчення текстів історичних документів, де учні розвивають навички мовленнєвої діяльності та лексичні знання.

2. Історія та географія

Географічний контекст завжди важливий для розуміння історичних подій. Вивчення історії України не можна без розгляду географічних особливостей країни (положення, природні ресурси, клімат, демографічні процеси) та їхнього впливу на політичну ситуацію, господарство та суспільство.

3. Історія та суспільствознавство

Суспільствознавчі предмети, зокрема правознавство, соціологія, політологія, дозволяють вивчати механізми державного управління, політичні процеси, які відображаються в історичних подіях, а також їхній вплив на сучасне суспільство.

4. Історія та економіка

Зв'язок між історією та економікою важливий для розуміння економічних процесів у різні періоди історії України. Це включає вивчення економічних реформ, розвитку промисловості, сільського господарства, торгових зв'язків тощо, що допомагає з'ясувати, як економічні умови впливали

на політичну ситуацію.

5. Історія та етика

Історія надає матеріал для вивчення етичних і моральних аспектів поведінки людей у різних історичних етапах. Обговорення таких тем, як війни, політичні репресії, геноцид, національні рухи, допомагає учням усвідомити важливість моральних цінностей і принципів.

6. Історія та мистецтво

Уроки історії можуть включати розгляд художніх творів, що відображають історичні події, а також ознайомлення з архітектурними пам'ятками, живописом, музикою, літературою, що дають змогу зрозуміти культурну спадщину і розвиток суспільства в історичному контексті.

Міжпредметні зв'язки дозволяють створити цілісну картину історії, пов'язуючи різні аспекти знань, допомагаючи учням краще зрозуміти, як історичні процеси впливали на всі сфери життя суспільства, і сприяють розвитку критичного мислення та широкого світогляду.[37, с. 34-55]

Інтерактивні завдання на основі відеоматеріалів дозволяють учням краще засвоювати історичний матеріал, сприяють розвитку критичного мислення, навичок аналізу та синтезу інформації. Вони роблять процес навчання більш захоплюючим, сприяють активному включенню учнів у навчальний процес і допомагають краще осмислити історичні події та їхні наслідки.[3, с.22-40]

ВИСНОВКИ

Дослідження використання відеоматеріалів та інформаційно-комунікативних технологій на уроках історії України в 10 класі дозволило зробити такі висновки:

1. Проаналізовано спеціальну літературу та наукові праці з теми “Використання ІКТ в освітньому процесі”.

2. Досліджено психолого-педагогічні аспекти застосування новітніх технологій в освіті, які суттєво впливають на якість навчально-виховного процесу.

Сучасна освіта зазнала глобальної цифровізації, її не можливо уявити без використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), які стали важливою складовою навчального процесу. На відміну від традиційних методів навчання використання сучасних технологій дає можливість учням бути співавторами уроку, брати активну участь у ході заняття, пропонувати власні ідеї, проєкти, реалізовувати свої творчі здібності, проявляти креативність, активно взаємодіяти між собою та з викладачем. Така атмосфера уроку сприяє підвищенню мотивації до вивчення навчального предмета, сприяє розвитку компетенцій учнів, впливає на ефективність уроку та освіти в цілому. Доведено, що використання ІКТ дає можливість учителям зробити урок інтерактивним, залучити кожного учня до взаємодії, а сама подача навчального матеріалу стає доступнішою, зрозумілішою, покращує сприйняття абстрактних тем, підвищує увагу та концентрацію, розвиває пам'ять, логічне мислення. Часто саме візуалізація стає поштовхом до розуміння складних історичних процесів і допомагає при аналізі та інтерпретації фактів. Наприклад, документальні фільми про важливі історичні події можуть не лише інформувати учнів про факти, але й допомогти їм емоційно пережити стан людей, які були свідками цих подій, що підвищує їхній інтерес до предмета історії та мотивацію. Використання відеоматеріалів

(документальних фільмів, історичних реконструкцій, мультимедійних презентацій) стає важливим інструментом для підвищення зацікавленості учнів.

3. Обґрунтовано використання відеоматеріалів та ІКТ як ефективних засобів для підвищення мотивації учнів до вивчення історії України на програмовому матеріалі для 10 класу.

Висновки:

1) Сучасний якісний урок історії не можливий без використання відеоматеріалів та ІКТ. Нове покоління здобувачів освіти не може працювати лише з текстовим матеріалом, а можливості ІКТ роблять урок динамічним та цікавим.

2) Використання ІКТ сприяє підвищенню інтересу до вивчення історії. Візуалізація привертає увагу до подій, історичних постатей, фактів, пробуджує допитливість, зацікавленість історією рідного міста, вулиці, навіть будинка.

3) Новітні технології підвищують ефективність засвоєння матеріалу. Саме використання мультимедіа та інтерактивних технологій дають можливість опрацювати матеріал, проаналізувати та перевірити рівень його засвоєння з можливістю самостійної корекції знань.

4) Полегшується сприйняття матеріалу, економиться час на здобуття та обробку інформації, яка стає більш доступною.

5) Залучається емоційна складова у сприйнятті та інтерпретації інформації. Розповіді свідків подій, родинні історії не залишають байдужими і учні співпереживають обставини героїв відеосюжетів.

6) Використання відеоматеріалів та ІКТ забезпечує можливість організації різних видів діяльності учнів на уроці (перегляд відеолекції, інтерв'ю, відеосюжету із додатковими завданнями, проведення тестів, фронтальних опитувань, обговорень, тощо).

7) Дає можливість створювати як групові, так і диференційовані та індивідуалізовані завдання (навіть використовуючи, наприклад, один і той же

відеосюжет).

8) Розвиває вміння критично мислити, самостійно працювати з інформаційними джерелами, оцінювати їхню достовірність.

9) Завдяки ІКТ навчання стає гнучким та адаптованим до сучасних потреб учнів (наприклад, навчання в дистанційному форматі).

4. Досліджено особливості застосування ІКТ для викладання історії.

Інформаційно-комунікативні технології мають важливе значення у процесі викладання історії України. Глибоке розуміння ситуації, динамічність та наочність на уроках забезпечує використання мультимедійних презентацій, які можуть містити відео- та аудіоматеріали. Зручним, доступним у будь-який час місцем розміщення навчальних матеріалів, завдань, тестів стали онлайн-платформи (наприклад, Google, Classroom, Moodle). Надзвичайно корисним є інструмент Google Earth, а також онлайн-карти для дослідження змін територій, подій, битв. Такі ресурси дають можливість порівняти історичні дані та їхню актуальність. Доступність, концентровану лаконічність, ефективність сприйняття матеріалу забезпечують відеоматеріали (документальні фільми, історичні реконструкції, мультимедійні проекти, відеоуроки). Таким чином створюється цікаве комфортне освітнє середовище, що мотивує учнів до вивчення історії, поглиблення обізнаності з предмету та здобуття нових знань.

5. Розроблено урок за темою: "Причини, рушійні сили та періодизація Української революції 1917-1921рр." та приклади інтерактивних завдань для уроків історії в 10 класі на основі відеоматеріалів.

Проведене дослідження на тему "Використання відеоматеріалів та інформаційно-комунікаційних технологій як засобу мотивації до навчання на уроках історії України в 10 класі" не охоплює всіх аспектів методики використання інформаційно-комунікаційних технологій у викладанні історії в старших класах. Подальшої уваги потребують питання використання мультимедійних презентацій у самостійній та проєктній діяльності учнів, а також в позаурочній та позакласній роботі з історії. Крім того, необхідно

детальніше розглянути методику застосування інформаційно-комунікаційних технологій, розроблених за допомогою інших програм, а також використання ІКТ у навчанні історії учнів інших класів. Тим не менш, можу зробити висновок, що використання інформаційно-комунікаційних технологій дійсно сприяють підвищенні якості знань з історії та мотивації учнів. Застосування ІКТ у навчальному процесі дозволяє реалізувати ідеї індивідуалізації та диференціації навчання, що є основними завданнями сучасної системи освіти України.

Отже, використання відеоматеріалів та інтерактивних технологій в освіті має великі перспективи на майбутнє, і це дозволить значно підвищити ефективність навчання історії. Віртуальна реальність, штучний інтелект, гейміфікація, онлайн-платформи та міждисциплінарний підхід — це лише кілька з багатьох інновацій, які змінять освітній процес і зроблять його більш цікавим та ефективним для учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Беняш Л. М. (2015). Інтерактивні методи навчання на уроках гуманітарних дисциплін. Львів: Вид-во "Світ".
2. Бондарчук Т. О. (2020). Інтерактивні методи навчання в освітньому процесі. Київ: Центр навчальних технологій.
3. Гуржій О. В. (2017). Інтерактивні методи навчання у школі: теорія і практика. Київ: Академія.
4. Голубєва В. П. (2019). Інтерактивні платформи в навчанні історії: новітні підходи. Київ: Педагогічна думка.
5. Горбачов В. О. (2004). Інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі. Київ: Академія.
6. Даниленко О. В. (2006). Методика використання інформаційних технологій на уроках історії. Харків: Основа.
7. Дидактичні засади диференціації навчання в основній школі (2012) / [авт. кол. : В. І. Кизенко, Г. О. Васьківська, С. П. Бондар й ін.] ; за наук. ред. В. І. Кизенка. К. : Педагогічна думка.
8. Демехіна І. П. (2012). Мультимедійні засоби навчання як вирішальний фактор ефективності навчального процесу. URL: <http://intkonf.org/demehina-ip-multimediyini-zasobi-navchannya-yak-virishalniy-faktor-efektivnosti-navchalnogo-protsesu/>.
9. Дмитренко, М. О. (2021). Модернізація навчального процесу: від традиційних методів до цифрових технологій. Київ: Педагогічна думка.
10. Желіба О.В. (2014). Теорія та методика навчання історії: форми уроку історії (на допомогу викладачу вищої школи). *Історія в школі: Науково-методичний журнал*, 3, 31–39.
11. Інтерактивні методи навчання (2005) / За заг. ред. П.Шевчука і П.Фенриха. Щецін: Вид-во WSAP.
12. Інтерактивні технології навчання: Теорія, досвід (2002) / авт.- уклад.:

О. Пометун, Л. Пироженко. К.: А.П.Н.

13. Концепція нової української школи. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/>

14. Литвинова С.Г. (2009). Інформація сучасної освіти. *Інформатика в школі*, 9, 16-18.

15. Пометун О.І., Фрейман Г.О. (2005). Методика навчання історії в школі. К. : Генеза.

16. Методичні рекомендації Міністерства освіти і науки України щодо використання ІКТ на уроках URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2024/05/21/Instruktyvno.metodychni.rekomendatsiyi.shchodo.SHI.v.ZZSO-22.05.2024.pdf>

17. Методичні рекомендації організаторам науково-дослідної роботи з учнями-членами МАН (2006). Харків.

18. Можасва Г. В. (2005). "Мотивація навчальної діяльності учнів: теоретичні аспекти і практика". Київ: Либідь.

19. Навчання в дії: Як організувати підготовку вчителів до застосування інтеракт. технологій навчання (2003) / А. Панченков, О. Пометун, Т. Ремех. – К.: А.П.Н.

20. Пометун О.І. (2007). Енциклопедія інтерактивного навчання. К.: СПД. Кулінічев Б.М.

21. Організація дистанційного навчання в школі. методичні рекомендації (2020). / Алевтина Лотоцька, Оксана Пасічник.

22. Освіта для цифрової трансформації суспільства / Edukacja dla cyfrowej transformacji społeczeństwa / Education for digital transformation of society (2024). У 2 т. Т. 1 ; за наук. ред. В. Кременя, Н. Ничкало, Л. Лук'янової, Н. Лазаренко. Київ : ТОВ «Юрка Любченка».

23. Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16#Text0>

24. Історія України. Підручник для 10 класу закладів загальної середньої

освіти (2018) / О.І. Пометун, Н.М. Гупан. К.: УОВЦ «Оріон».

25. Пометун О.І., Пироженко Л.В. (2004). Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. К.: А.С.К., 2004.

26. Психолого-педагогічна діагностика школярів (2007) / Упоряд. О. Л. Співак. - Х.: Ранок-НТ, 2007.

27. Синиця М.О. (2014). Використання мультимедійних технологій у навчальному процесі ВНЗ як засіб формування педагогічних знань. *Професійна педагогічна освіта: становлення і розвиток педагогічного знання: монографія* / за ред. Проф. О.А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка.

28. Сиротенко Г. О. (2003). Сучасний урок: інтерактивні технології навчання Х.: Видав, гр. «Основа».

29. Мотрен С. (2018) Конструктивістський підхід як методологічна ланка у гуманітарно-діалогічній системі пізнання (політологічний аспект). *Вісник Львівського університету*, 18, 316–322.

30. Словник іншомовних слів. URL: <https://126.slovaronline.com/articles/%D0%86-%D0%86%D0%9D/page-1>

31. Соловійова Т. М. (2011). Використання інформаційних технологій для мотивації учнів до вивчення історії. Харків: Просвіта.

32. Сорочан Н. М. (2016). Інтерактивні методи навчання в сучасній школі. Харків: Вид-во "Основа".

33. Хрестоматія з новітньої історії України. 1917-1945 (1998): посібник для 10 кл. Серед. шк. / упоряд. С. Падалка, П. Панченко, Н. Теполухова, Ф. Турченко. К.: Генеза.

34. Череповська Н.І. Медіакультура та медіаосвіта учнів ЗОШ. Візуальна медіакультура (2010). К.: Видавництво «Шкільний світ».

35. Что такое мультимедиа. Страницы из неопубликованной книги "КМ-Школа" – контентная образовательная информационная система школы (2013) / [Бухаркина М. Ю., Шилова О.Н., Ястребцева Е.Н.и др.] ; под ред.

Е.Н.Ястребцевой. URL: http://eprints.zu.edu.ua/13531/1/Synytsya_2013.pdf

36. Шарко В. (2006). Сучасний урок: технологічний аспект /Посібник для вчителів і студентів. К., 2006.

37. Шевченко В. І. (2016). Інтернет-технології в навчанні: методи і практики. Львів: Світ.

38. Яковлев А. И. (2001). Информационно-коммуникационные технологии в образовании. *Информационное общество*, 2, 32–37.

39. Навчальні програми для 10-11 класів URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>

40. Технології інтерактивного навчання. URL: <http://surl.li/qhniif>.

41. Методи і техніка досліджень. URL: https://elib.tsatu.edu.ua/dep/mtf/ophv_10/page3.html

42. Мотивація. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%BE%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F>